

ОРТАҚ МҮДДЕ – ОРНЫҚТЫ БАЙЛАНЫС

Германия Федеративтік Республикасының Қорғаныс министрлігінде Берлинге ресми сапармен барған Қазақстан Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевты қарсы алу рәсімі өтті.

Қасым-Жомарт Тоқаев пен Франк-Вальтер Штайнмайер бір-біріне делегация мүшелерін таныстырды. Құрмет қарауылы ротасының бастығы рапорт берген соң екі елдің мемлекеттік әнұрандары шықалды.

Салтанатты іс-шара аяқталғаннан кейін мемлекеттер басшылары келіссөз жүргізу үшін Германия Федералдық

Президентінің резиденциясына барды.

Қасым-Жомарт Тоқаев резиденциядағы Құрметті қонақтар кітабында естелік жазба қалдырды.

Мемлекет басшысы Германияға сапармен келуге шақырып, қонақжайлық көрсеткені үшін Франк-Вальтер Штайнмайерге алғыс айтты.

Қазақстан Президенті Германия еліміздің Еуропадағы басты стратегиялық серіктесі саналатынына, ал екіжақты ынтымақтастық өзара сенімге, құрметке және ортақ мүддеге негізделгеніне назар аударды. Қасым-Жомарт Тоқаев келесі жылы дипломатиялық қатынас орнағанына 35 жыл толатынын еске салды. Осынау кезеңде екі ел серіктестіктің барлық бағытында елеулі табысқа қол жеткізді.

Өз кезегінде Президент Франк-Вальтер Штайнмайер Қасым-Жомарт Тоқаевтың Астана мен Берлин арасындағы сан қырлы ынтымақтастықты кеңейтуге қосқан үлесін жоғары бағалайтынын жеткізді. Ол Қазақстан Президентінің бұл сапары екіжақты қарым-қатынасқа тын серпін беріп, мүлдем жаңа деңгейге шығаратынына сенім білдірді.

(Жалғасы 2-бетте)

ЫНТЫМАҚТАСТЫҚТЫҢ МАҢЫЗЫ АРТТЫ

Мемлекет басшысының Германия Федеративтік Республикасына ресми сапарының алғашқы күні аталған елдің жетекші іскерлік қауымдастықтарының және қаржы институттарының басшыларымен кездесуден басталды.

Қасым-Жомарт Тоқаев жиынға қатысушылармен Германияның қаржысын, тәжірибесі мен тәуекелді басқару тетіктерін Қазақстанның ресурсымен және көлік саласындағы мүмкіндіктерімен ұштастыру мәселесін талқылады.

Президент еліміз Германияның Орталық Азиядағы және Еуразия кеңістігіндегі сенімді серіктесі болуға ұмтылатынын мәлімдеді.

— Халқымыз Германияға айрықша құрметпен қарайтынын, абырой-беделі жоғары мемлекет деп білетінін атап айтқым келеді. Банк секторындағы темірдей тәртіпке, инженерлік шешімдердің жоғары сапасына, шағын және орта бизнестің орнықтылығына (Mittelstand) тәнтіміз. Экономикамызды жаңғырту мен технологиялық тұрғыдан трансформациялау үдерісінде дәл осы ерекшеліктерді үлгі тұтамыз. ГФР — Еуропадағы басты серіктестеріміздің бірі. Еліміздің ең ірі сауда-инвестициялық серіктесі — Еуропалық Одақпен ықпалдастықта қазақ-герман ынтымақтастығының маңызы зор. Біз үлкен жолды өңсердік. Әйтсе де экономикалық байланысымыздың әлеуеті мұнымен түгесілмейді. Қазақстан оны жаңа сапалы деңгейге көтеруге дайын, — деді Мемлекет басшысы.

Президент кездесуге қатысушыларға жакында S&P агенттігі Қазақстанның дербес рейтингін «тұрақты» деген болжаммен BBB деңгейіне көтергенін жеткізді. Fitch агенттігі де осындай баға

берді. Мемлекет басшысы соңғы он жылда еліміз өнірдегі ең озық цифрлық және қаржылық экожүйені құрғанына назар аударды.

— Экономикамызды қаржыландыруға даму институттары белсенді атсалысуда. Өткен жылы олар 20 миллиард доллар көлемінде қаражат бөлді. Қазақстан даму банкі ұзақ жылдар бойы неміс қаржы институттарының қолдауымен өнеркәсіп, энергетика, көлік инфрақұрылымы салаларында маңызды жобаларды іске асырып келеді. Бұл мақсатқа Deutsche Bank, Helaba, LBBW, Commerzbank, KfW және басқа да ұйымдардан 1,2 миллиард доллар қаржы тартылды, — деді Мемлекет басшысы.

Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақ-герман инвестиция-қаржы платформасын құруды ұсынды. Мұндай платформа Еуропаның және Германияның капиталын Қазақстан тарапының қоса қаржыландыру, кепілдік беру және

бірге тәуекел ету тетіктерімен ұштастырады. Ал «Бөйтерек» холдингі мақсатты жобаларды құрылымдау жағын қамтамасыз етеді.

Президенттің айтуынша, аса маңызды материалдар саласындағы ықпалдастыққа ерекше мән берген жөн. Қазақстан Германияның Шикізатпен қамтамасыз ету қорымен ынтымақтастықты жолға қоюға мүдделі. Сондай-ақ UFK кепілдігін беретін шарттарға сай және Германия өнеркәсібіне қажетті шикізат жеткізуге септігін тигізетін жобаларды ілгерілету де еліміз үшін маңызды.

Бұдан бөлек, энергетика және өнеркәсіп секторын жаңғырту, соның ішінде жаңартылатын қуат көздері мен «жасыл» сүтегі жобаларын дамыту аса өзекті. Еуропа инвестициялық банкі мен Қазақстан даму банкі Германия капиталының қатысуымен аталған салалардың бәрінде өзара тиімді ынтымақтастық құра алады.

(Жалғасы 2-бетте)

ЕКІ ЕЛ ИГІЛІГІ ЖОЛЫНДА

Германияға ресми сапары аясында Президент Қасым-Жомарт Тоқаев Канцлер Фридрих Мерцпен келіссөз жүргізді.

Мемлекет басшысы ыстық ықыласы үшін Германия Канцлеріне ризашылығын білдірді. Тараптар Қазақстан мен Германия арасындағы сан қырлы ынтымақтастықты нығайтуға бейіл екенін растады. Екі ел үкіметтерінің өзара ықпалдастықты кеңейтуге барынша жағдай жасайтыны атап өтілді.

Қасым-Жомарт Тоқаевтың айтуынша, Германия Қазақстанның басты сауда серіктестерінің және жетекші инвесторлардың қатарына кіреді. Өнеркәсіп, аса маңызды минералдар, көлік және логистика, цифрлық технологиялар, сондай-ақ машина жасау, химия өнеркәсібі секілді қосылған құны жоғары өнімдер шығаратын салаларда серіктестікті жандандыруға мол мүмкіндік бар.

Бұдан бөлек, тараптар көпжақты ынтымақтастық мәселелері жөнінде пікір алмасты. Халықаралық құрылымдар, соның ішінде «Орталық Азия — Германия» форматы аясында белсенді байланыс қарқынын сақтауға уағдаласты.

Президент пен Канцлердің келіссөзі екі ел делегациясы мүшелерінің қатысуымен кеңейтілген құрамда жалғасты. Мемлекет басшысы Қазақстан мен Германияның стратегиялық серіктестігі берік саяси диалогқа, ортақ экономикалық мүддеге және халықтар арасындағы тығыз байланысқа арқа сүйейтінін айтты.

— Өзара сауда-саттық көлемі өткен жылы 13,4 пайызға ұлғайып, 4,5 миллиард долларға жетті. Германияның соңғы 21 жылда елімізге салған инвестициясы 8 миллиард долларды межеледі. Осы ретте германиялық инвестицияның қауіпсіздігін қамтамасыз ету айрықша бақылауда екенін айтқым келеді, — деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Келіссөз барысында сауда-экономикалық ынтымақтастықты нығайту мәселесіне баса мән берілді. Бүгінде бірлескен инвестиция портфелінде жалпы құны шамамен 54 миллиард доллар болатын 40 өнеркәсіп жобасы бар.

Мемлекет басшысы Германияның қазіргі әлемдік саясат

пен экономикадағы елеулі рөліне назар аударды. Сонымен қатар Қазақстан Президенті мен Германия Канцлері мәдени-гуманитарлық ықпалдастықты кеңейту, соның ішінде білім мен ғылым саласында бірлескен бастамаларды жүзеге асыру мәселелерін қарастырды.

Тараптар Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың Германия сапары екі елдің игілігі мен гүлденуі жолындағы оң нәтижелерге жетуге ықпал етеріне сенім білдірді. Келіссөз соңында Президент Қасым-Жомарт Тоқаев Канцлер Фридрих Мерцті елімізге мемлекеттік сапармен келуге шақырды.

Бұдан соң Қасым-Жомарт Тоқаев пен Фридрих Мерц БАҚ өкілдеріне бірлескен мәлімдеме жасады. Мемлекет басшысы бүгінгі келіссөздер екі елдің байланысын одан әрі нығайтуға жол ашатынына сенім білдіріп, бұл сапарға ерекше мән беретінін айтты.

Президент Германияны Қазақстанның Еуропадағы сенімді стратегиялық серіктесі әрі еліміздің Тәуелсіздігін алғашқылардың бірі болып таныған мемлекет деп атады.

Мемлекет басшысы сапарды қорытындылай келіп, Германия Федералдық Канцлерімен мазмұнды келіссөздер аясында тараптар маңызды келісімдерге қол жеткізгеніне назар аударды. Президенттің айтуынша, бүгінгі кездесулер мазмұнды және табысты өтті деуге толық негіз бар. Келіссөздер аясында жалпы құны шамамен 2 миллиард доллар болатын 30-дан астам коммерциялық құжатқа қол қойылды. Басқосу соңында Қазақстан Президенті мен Германия Канцлері БАҚ өкілдерінің сұрақтарына жауап берді.

МАЗМҰНДЫ КЕЛІССӨЗ, НӘТИЖЕЛІ МӘМІЛЕ

Қазақстан Президенті Бавария Премьер-министрі Маркус Зёдермен кездесу өткізді.

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Баварияға шақырып, қонақжайлықпен қарсы алғаны үшін Премьер-министр Маркус Зёдерге алғыс айтты.

— Баварияның өзіне тән ерекшелігін, экономикалық қуатын, инновациялық әлеуетін жоғары бағалаймын. Кеше Федералдық Президент Франк-Вальтер Штайнмайермен және Федералдық Канцлер Фридрих Мерцпен өте мазмұнды келіссөздер жүргіздім. Уағдаластықтарымызды нақты нәтижеге айналдыруға ниеттімін әрі аталған мәселеде Баварияны басты серіктес ретінде қарастырамын. Бұл — өнеркәсіп пен ғылымдағы өзінің озық жетістіктерін дәстүрге деген айрықша құрметімен ұштастырған өңір. Осы арқылы Бавария Германия экономикасын алға сүйреп, экономикамызды жаңғырту мен өртараптандыруда Қазақстанның сенімді серіктесі болып отыр, — деді Мемлекет басшысы.

Қасым-Жомарт Тоқаевтың айтуынша, Баварияның технологиялық табыстары мен Қазақстанның ресурстық және өнеркәсіптік әлеуетін біріктіруге айтарлықтай мүмкіндік бар. Елдеріміздің экономикалық ықпалдастығын жандандырып, халықтарымызды бір-біріне жақындата түсуде көлік байланыстарын жақсартудың да маңызы зор. Кездесу соңында Мемлекет басшысы Бавария Премьер-

министрімен қонақжай қазақ жерінде жүздесуді асыға күтетінін айтты.

Бұдан кейін Қасым-Жомарт Тоқаев Бавария Ландтагының Төрағасы Ильзе Айгнермен кездесті. Кездесу барысында Президент Германияның жоғары басшылығымен бір күн бұрын Берлинде жүргізілген келіссөздер табысты әрі нәтижелі сипатта өрбігенін атап өтті.

(Жалғасы 2-бетте)

ЖЫЛУ БЕКЕТІ ЖҰМЫСЫН БАСТАДЫ

Абай облысындағы Байбура асуында еліміздегі алғашқы заманауи жылыту бекеті іске қосылды. Қыс қаһарына мінгенде жолда қалған жүргізуші мен жолаушы енді қар құрсауында жалғыз қалмайды. Байбура асуында елімізде теңдесі жоқ заманауи жылыту бекеті ашылып, төтенше жағдайда 20 адамды бір мезетте қабылдайтын қауіпсіз орынға айналды. Бұл мақсаттағы жұмыстар алдағы кезеңде де жалғасын таппақ,

→ 5

ҚАМДАНҒАН ЕЛ ҚЫСТАН ҚЫСЫЛМАС

Ұзақмерзімді болжамға сәйкес, күздің соңғы айы – қараша да «жылы болады деп күтіледі»: Қазгидромет республиканың басым бөлігінде ауа температурасы нормадан 1-2°С жоғары болады деген ұстанымда.

→ 5

АҚОРДА

1 ҚАЗАН 2026 | БЕЙСЕНБІ

ОРТАҚ МҮДДЕ – ОРНЫҚТЫ БАЙЛАНЫС

(Басы 1-бетте)

Осыдан соң Қасым-Жомарт Тоқаев пен Франк-Вальтер Штайнмайер кеңейтілген құрамда келіссөз жүргізді.

Мемлекет басшысы Германияға шақырғаны үшін Федералдық Президент Франк-Вальтер Штайнмайерге алғыс айтып, жоғары деңгейдегі қарқынды байланыс екіжақты әріптестіктің стратегиялық және жан-жақты сипат алғанын айқындайтынын жеткізді.

Қасым-Жомарт Тоқаев Германия Қазақстанның Еуропадағы негізгі серіктесі екеніне назар аударды. Елдерімізді берік достық пен өзара сенім байланыстырады. Сондай-ақ ынтымақтастықты дамытуға мол әлеует бар.

— Бүгінде ауқымды бағытты қамтыған қарым-қатынасымыз сенімді түрде дамып келеді. Оған үкіметтеріміз бен екі ел іскерлік топтарының дәйекті байланысымен беки түскен жоғары деңгейдегі белсенді саяси диалог айтарлықтай ықпал етіп отыр. Сапарымның қарсаңында Берлинде Үкіметаралық жұмыс тобының отырысы мен Стратегиялық ынтымақтастық жөніндегі Қазақстан-Германия іскерлік кеңесінің өтуі қос тараптың өзара тиімді серіктестікті жандандыруға ынталы екенін көрсетті, — деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Мемлекет басшысы сауда-экономикалық және инвестициялық байланыс қарқынды дамып келе жатқанына назар аударды.

— 2025 жылы екіжақты тауар айналымы 4,5 миллиард долларға жетті. Биыл да он қарқын сақталып отыр. Жыл басынан бергі 7 айда өзара сауданың көлемі 2,6 миллиард доллардан асты. Қазақстанда неміс капиталы бар 1 400-ден астам компания тіркелген. Жиырма жыл ішінде Германиядан тартылған инвестицияның жалпы көлемі 8 миллиард долларды құрады. Германияның CLAAS Group, Rhenus Logistics, Siemens Energy, Linde секілді жетекші компанияларымен байланыс — ықпалдастығымыздың жарқын үлгісі, — деді Қазақстан Президенті.

Келіссөз барысында екі елдің мәдени-гуманитарлық ынтымақтастығын нығайту мәселесіне айрықша мән берілді. Атап айтқанда, мемлекеттер басшылары білім, медицина және мәдениет салаларындағы ықпалдастықты одан әрі жандандыруға бейл екенін растады. Бұдан кейін екі Президент Бірлескен Декларация қабылдады.

Қасым-Жомарт Тоқаев Германия Федеративтік Республикасының Президентін «Алтын Қыран» орденімен марапаттады. Марапаттау салтанатында Мемлекет басшысы Президент Франк-Вальтер Штайнмайердің Қазақстан мен Германия арасындағы ынтымақтастықты нығайтуға сүбелі үлес қосқанын атап өтті.

ЭКОНОМИКАНЫ ӨРТЕ СҮЙРЕЙТІН КҮШ

Қасым-Жомарт Тоқаев пен Франк-Вальтер Штайнмайер Қазақстан-Германия бизнес форумына қатысты.

Президент Қасым-Жомарт Тоқаев және Франк-Вальтер Штайнмайер Қазақстан-Германия бизнес форумында сөз сөйледі. Басқосуға екі елдің іскерлік топ өкілдері қатысты.

Мемлекет басшысы Қазақстан мен Германия ұзақ жылдар бойы өзара құрмет пен практикалық ықпалдастық негізінде берік байланыстарды жолға қойғанын айтты.

— Қазақстан Германияны уақыт тезінен өткен сенімді стратегиялық серіктес ретінде қарастырады. Біз Германияның экономикалық жетістіктеріне және өнеркәсіп мәдениетіне зор құрметпен қараймыз. Қанша буын алмасса да, «Made in Germany» бренді сапаның, инженерлік кемелдіктің, дәлдік пен жауапкершіліктің символы болып келеді. Германияның экономикасы қуатты елге айналуына оның халықаралық корпорациялары ғана емес, сонымен қатар орта бизнес кәсіпорындары (Mittelstand), білікті кадрлары, ғылыми әлеуеті мен бірегей өндіріс мәдениеті үлес қосты, — деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Қасым-Жомарт Тоқаев CLAAS, Horsch, Amazonen-Werke және Knauf секілді компаниялармен табысты ынтымақтастық жолға қойылғанын жеткізді. Соңғы бес жылда CLAAS компаниясы Қазақстанда 2 100-ден аса ауыл шаруашылығы техникасын шығарған.

Мемлекет басшысы аса маңызды материалдар саласындағы ынтымақтастыққа тоқталды. Қазақстанда Еуропалық одақ стратегиялық ресурс ретінде таныған 34 шикізат түрінің 21-і бар.

— Германияға сенімді және бір бағытқа тәуелді болмайтын шикізат жеткізу жолдары қажет. Ал Қазақстан қосылған құны жоғары өнім тізбегін қалыптастыру үшін инвестиция мен озық технологияға мүдделі. Осыған арқа сүйеп, мықты стратегиялық синергия жасауға болады. Геологиялық барлаудан және кен өндіруден бастап оны өңдеу және Қазақстанда жоғары технологиялық

материалдар шығару сатыларын толық қамтитын ірі жобаларды айқындау ынтымақтастықтың келесі кезеңі болуға тиіс, — деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Президенттің пікірінше, ауыл шаруашылығындағы серіктестікті кеңейтуге айтарлықтай әлеует бар. 2025 жылы ауыл шаруашылығы өнімдерінің алыс-берісі 23 пайызға ұлғайған, ал Қазақстаннан Германияға экспортталатын аграрлық өнімдер 38 пайызға артқан. Ендігі қадам — қосылған құны жоғары өнім шығарудың бүкіл тізбегі енетін ортақ жобаларды іске асыру.

Бірлескен жұмыстың тағы бір маңызды бағыты — энергетика. Президенттің айтуынша, Қазақстан Еуропаға мұнай жеткізуші елдердің бірі ретінде энергетикалық қауіпсіздікке елеулі үлес қосып келеді.

Бұдан бөлек, Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақстанда жасанды интеллектті енгізу және цифрлық трансформация ұлттық басымдық ретінде айқындағанына назар аударды. Сондай-ақ елімізде «Деректерді өңдеу орталықтарының алқабын» құру қолға алынғанын айтты. Аталған жоба келешекте ірі есептеу қуаты бар хабқа айналады.

— Неміс компанияларын деректерді өңдеу инфрақұрылымын дамытуға атсалысып, қазақстандық серіктестермен бірге тау-кен, энергетика және логистика салаларына арналған жасанды интеллект шешімдерін әзірлеуге шақырамын, — деді Президент.

Мемлекет басшысы адам капиталын дамыту тақырыбын да қозғады. Қасым-Жомарт Тоқаев Германияның дуалды кәсіптік білім беру жүйесін жоғары бағалап, академиялық және кәсіби байланыстарды тереңдетуге негіз барын еске салды.

ЫНТЫМАҚТАСТЫҚТЫҢ МАҢЫЗЫ АРТТЫ

(Басы 1-бетте)

Қасым-Жомарт Тоқаевтың пікірінше, Қазақстан экономикасына неміс қаржы секторын кенінен тартатын ынтымақтастықтың маңызды бағыты — Alatau City қаласы.

САЛАЛАРҒА ТЫҢ СЕРПІН

Сапар аясында Мемлекет басшысы германиялық компаниялардың басшыларымен кездесті. Алдымен Rhenus Group басқарма төрағасын қабылдады.

Қасым-Жомарт Тоқаев пен Тобиас Барц көлік-логистика салаларындағы стратегиялық серіктестікті дамыту перспективасын,

қалыптастыру стратегиялық басымдық ретінде айқындағанын айтты.

— Елімізде Карлифф университетінің, KAIST және Колорадо тау-кен мектебінің өкілдіктері жұмыс істейді. Қазір елімізде 40 мыңнан астам шетелдік студент білім алады. 2029 жылға қарай олардың санын 100 мыңға дейін арттыруды жоспарлап отырмыз, — деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Мемлекет басшысы білім алмасу тәжірибесінен білім қорын бірлесе жасау үдерісіне көшуге мүмкіндік беретін серіктестіктің үш негізгі бағытын ұсынды.

— Біріншіден, бірлескен білім беру бағдарламаларын көбейтіп, серіктес оқу

сондай-ақ бірлескен инфрақұрылымдық жобаларды іске асыру жайын талқылады. Бұдан кейін Қасым-Жомарт Тоқаев Deutsche Bahn компаниялар тобының басшыларымен кездесті. Мемлекет басшысы Deutsche Bahn компаниясының отандық теміржол секторын жаңғыртуға қосқан үлесін жоғары бағалады. Сонымен қатар кездесуде DB Cargo Eurasia GmbH жетекшісі Андреас Любс қатысты. Бүгінгі таңда Қазақстан мен DB Cargo Eurasia контейнермен жүк тасымалдау саласын дамыту бойынша әріптестік орнатты.

Германияға ресми сапары аясында Қасым-Жомарт Тоқаев Wilo Group халықаралық технологиялық компаниялар тобының жетекшісі Оливер Гермеспен кездесті.

Президент Wilo компаниясын Қазақстанда жергілікті өндірісті дамытқан неміс бизнесінің жарқын үлгісі деп атады. Қасым-Жомарт Тоқаев компанияның Алматы облысындағы өндіріс кешеніне инвестиция салу, сондай-ақ елімізді Орталық Азия нарығына шығатын алаң ретінде пайдалану туралы шешімін жоғары бағалады.

Осыдан соң Мемлекет басшысы D.A.R. Metall AG басқарма төрағасы Кристиан Арптерді қабылдады. Қасым-Жомарт Тоқаев D.A.R. Metall AG компаниясымен серіктестікті дамыту және заманауи неміс технологияларын игеру еліміздің өнеркәсіп және экология саласындағы басымдықтарына толық сай келетінін атап өтті.

БІЛІМДІ ЖЕТІЛДІРУ БАҒЫТЫ

Сапар аясында Мемлекет басшысы Германияның маңдайалды жоғары оқу орындары ректорларымен және ғылыми институт жетекшілерімен кездесті.

Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақстан мен Германияның 100-ге жуық серіктестік ынтымақтастығына тоқталды. Оның айтуынша, бұл жетістіктерге Президент Франк-Вальтер Штайнмайердің 2023 жылы маусым айындағы сапарынан бастау алған саяси диалогтың нығаюы септігін тигізді.

— Бүгінде Қазақстанның 45 университеті Германиядағы 100-ге жуық серіктестік ынтымақтастық орнатқан. Екі мыңға жуық қазақстандық студент Германияда білім алады. Қазіргі кезде елімізде шетелдік университеттердің 30-дан астам филиалы мен серіктес өкілдігі бар, — деді Президент.

Мемлекет басшысы елімізді Еуразия мен одан тысқары жерлердегі жетекші академиялық және ғылыми-зерттеу орталығы ретінде

орындары арасындағы қос дипломды бағдарламалардың аясын кеңейту керек. Екі ел студенттері мен зерттеушілерінің бірлесе жұмыс істеуіне мүмкіндік беру маңызды. Осы орайда елдеріміздің арасындағы академиялық байланысты нығайтуға ықпал ететін арнайы білім алмасу бағдарламасын іске қосуды ұсынамын, — деді Президент.

Қасым-Жомарт Тоқаев бірлескен ғылыми зерттеулерді тағы бір маңызды бағыт ретінде атады.

— Қазақстан Horizon Europe бағдарламасына қауымдастырылған мүше ретінде қосылу үшін келіссөз басталды. Мақсатымыз — еуропалық зерттеу кеңістігіне кіруге. Еліміз Шикізат материалдары бойынша еуропалық серіктестіктің толыққанды мүшесі. Бұл ұйымның бюджеті 300 миллион еуроны құрайды. TiBeRIUM жобасы осындай ынтымақтастықтың нақты мысалы саналады. Биыл Horizon Europe бағдарламасының 7,5 миллион еуро қаржылай қолдауымен және Фрайберг тау-кен академиясының үйлестіруімен іске қосылған жоба Шығыс Қазақстан техникалық университеті мен Ульб металлургия зауытын бір іске жұмылдырды. Жоба титан мен бериллийге арналған төмен көміртекті өндіріс тізбегін әзірлеуді мақсат етеді, — деді Мемлекет басшысы.

Президенттің айтуынша, технология трансфері — серіктестіктің үшінші бағыты. Қазақстан ғылыми зерттеулерге бөлінетін қаржы көлемін ішкі жалпы өнімнің 1 пайызына дейін арттырады. Мемлекет басшысы ынтымақтастықты жаңа деңгейге шығаратын келешегі зор жасанды интеллект саласына баса назар аударды.

— AI-Sana бағдарламасы аясында 700 мың студент жасанды интеллект саласы бойынша сертификатталған машыққа ие болды. Біз alem.cloud суперкомпьютер кластерін орнаттық. Жасанды интеллект саласында арнаулы зерттеу университетін аштық. Өңірде алғашқылардың бірі болып, жасанды интеллект туралы заң қабылдадық. Бұған қоса суперкомпьютер технологиясын дамытуды қолға алдық. Бұл немістің ғылыми мекемелерімен және өндіріс орындарымен ынтымақтастыққа жол ашды, — деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Қасым-Жомарт Тоқаев сөзін қорыта келе, Германия мен Қазақстанның жетекші университеттері мен ғылыми институттарының басшыларын жаңа жобаларды бірлесе атқаруға шақырды.

МАЗМҰНДЫ КЕЛІССӨЗ, НӘТИЖЕЛІ МӘМІЛЕ

(Басы 1-бетте)

Қазақстан Президенті Баварияның сан қырлы қазақ-герман қарым-қатынасын нығайтуға қосқан үлесін жоғары бағалайтынын айтты.

— Бавария Қазақстанмен сауда-саттықты жандандыру және байланыстарды дамытуда айрықша рөл атқарады. Германия — еліміздің маңызды серіктесі, Еуропадағы және одан тысқары жерлердегі стратегиялық әріптесі саналады. Өйткені еліміздің ықпалы мен рөлі, жетістіктері Еуропа аумағынан да алысқа таралған. Біз бұған сенімдіміз. Германия — экономикасы жағынан әлемдегі үшінші ел, — деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Осыдан соң Мемлекет басшысы Бавария Премьер-министрінің орынбасары — Экономика, өңірлік даму және энергетика министрі Хуберт Айвангермен кездесу өткізді.

Әңгімелесу барысында Президент Қасым-Жомарт Тоқаев қонақжайлық танытқаны және Мюнхенде технологиялық форум өткізуге қолдау көрсеткені үшін Хуберт Айвангерге алғыс айтты.

Кездесуде Қазақстан мен Бавария компаниялары арасындағы тікелей іскерлік байланысты нығайту және технологиялық серіктестікті кеңейту перспективасы талқыланды. Германия аймақтарының арасында Бавария Қазақстанның негізгі экономикалық серіктесі саналатыны аталып өтті. Мемлекет басшысының пікірінше, сауда-саттықты ұлғайту, инвестиция тарту және бірлескен жобаларды іске асыру бағыттарында әлеует жеткілікті.

КЕЛІСІМДЕР ЖАЛҒАСЫН ТАПТЫ

Мемлекет басшысының Германиядағы ресми сапарының екінші күні Siemens AG компаниясының коммерция және қаржы мәселелері жөніндегі вице-президенті Бернд Ульбрихтпен кездесуден басталды.

Президенттің айтуынша, Siemens — еліміздің аса маңызды серіктесі. Өйткені компания қызметіндегі өнеркәсіпті цифрландыру, электрлендіру, ұтқырлық пен интеллектуалды инфрақұрылым сияқты негізгі бағыттар Қазақстанның жаңғыру басымдықтарына сай келеді.

Бұдан бөлек, Мемлекет басшысы Linde GmbH компаниясының аға вице-президенті Оливер Пфандлы қабылдады. Қасым-Жомарт Тоқаев Linde компаниясының отандық өнеркәсіпті дамытуға қосқан үлесін жоғары бағалады. Linde — өндіріске қажетті газдар мен инженеринг саласындағы әлемдік жетекші компаниялардың бірі. Компанияның технологиясы металлургия, тау-кен, химия, энергетика, денсаулық сақтау, электроника салаларында және жоғары технологиялық өндірістерде кеңінен қолданылады.

Президент компанияның Қазақстанда инвестициялық құны 500 миллион долларға дейін бағаланатын бірқатар жобаны іске асыру жоспарын, соның ішінде Linde мен Qagmet арасындағы Теміртау қаласында жана ауа бөлу қондырғысының құрылысы бойынша келісімге қол қойылуын құптады.

Сапар аясында Президент Қасым-Жомарт Тоқаев Augubis AG байқаушылар кеңесінің төрағасы Фриц Варенхольцты қабылдады. Кездесуде Қазақстанның тау-кен металлургиясы кешеніндегі бірлескен инвестициялық жобаларды іске асыру перспективасы талқыланды.

Елімізде мыс сынықтарын және техногендік минералдар түзілімін қайта өңдеу бойынша «Тау-Кен Самұрық» ұлттық компаниясы мен Augubis арасындағы

ынтымақтастық әлеуетіне ерекше назар аударылды. Сонымен қатар аталған бағыттағы келешегі бар жобаларды жүзеге асыру жөніндегі бірлескен іс-шаралар жоспарын әзірлеу мүмкіндігі қарастырылды.

ӨНЕРКӘСІПКЕ БЕТБҰРЫС

Қазақстан Президентінің Германия Федеративтік Республикасына ресми сапары бизнес, өнеркәсіп және технология көшбасшыларының басын қосқан Қазақстан-Бавария технологиялық форуммен қорытындыланды.

Қасым-Жомарт Тоқаев жиынға қатысушылар алдында сөйлеген сөзінде Баварияны технологиялық прогресс пен өнеркәсіптік жетістіктері бай мәдени мұрасымен, берік дәстүрлерімен және жанашылдық рухымен үйлесім тапқан бірегей өңір деп атады.

— Неміс бизнесі елімізде мықты сапасымен, сенімділігімен және технологиялық артықшылығымен жоғары бағаланады. Бүгінде экономикалық байланыстарды

тереңдетуге барлық мүмкіндік бар. Бұл ретте Еуропаның жетекші өнеркәсіптік аймақтарының бірі, инженерия мен жоғары технологияның орталығы ретінде дүние жүзі мойындаған Баварияның алатын орны ерекше. Біздің азаматтарымыз үшін «Германияда жасалған» деген белгі әрқашан сапа мен сенімділік синонимі саналады. Дәл осы себепті Мюнхенге арнайы келіп, Баварияның саяси басшылығымен және іскерлік орта өкілдерімен тікелей диалог құрғанды жөн деп ұйғардым, — деді Президент.

Мемлекет басшысы Бавария Германияның федералдық жерлері арасында Қазақстанның басты сауда серіктестерінің бірі екенін айтты. Қазақстан бұл аймаққа негізінен мұнай, феррокорытпа, болат, мыс, алюминий, бейорганикалық химиялық заттар, майлы дақылдар, бидай және басқа да тауарлар экспорттайды.

Бұл ретте Қасым-Жомарт Тоқаев бавариялық компания жетекшілеріне елімізде инвесторларға жасалып жатқан қолайлы жағдай, атап айтқанда, Үкімет жанындағы Инвестициялық штаб пен Астана халықаралық қаржы орталығы туралы кенінен мағлұмат берді.

Содан кейін Президент өзара тиімді серіктестіктің негізгі бағыттарына тоқталды.

— Озық өндірісті дамыту негізгі басымдықтардың бірі болғаны абзал. Қазақстан машина жасау, металлургия, электр техникасы және қосалқы бөлшектер

саласындағы сенімді байланыстар өте маңызды. Бұл ретте Қасым-Жомарт Тоқаев бавариялық бизнесмендерді Транскаспий халықаралық көлік бағдарының бойында өнеркәсіп және логистика хабтарын бірлесе қалыптастыруға шақырды.

Бавария ауыл шаруашылығына арналған машина жасау, ғылыми негізді егін шаруашылығы, су үнемдейтін технологиялар және тамақ өнеркәсібі салаларында озық құзыретке ие. Осы артықшылықтарды ескере отырып, шағын үлгілі шаруашылықтарды дамытуға қатысты ортақ жобаны іске қосу ұсынылды. Бұл бастама аясында Еуропа стандарттарына сай жоғары сапалы агроөнімдерді өндіруге және өңдеуге басымдық берілді.

Бұдан бөлек, Қасым-Жомарт Тоқаев Мюнхенде бизнеске, инвестиция мен инновацияға арналған бірегей алаң ретінде Alatau City мегажобасын таныстырды. Бавариялық компаниялар Алатау қаласын инженерлік және сервистік бөлімшелерін орналастыратын, үздік шешімдерді көрсететін, жергілікті серіктес іздеп, инвестициялық жобаларды іске асыратын алаң ретінде қолдана алады.

Мемлекет басшысы сөзін қорыта келе, Алматы қаласында Бавария экономикасының өкілдігін ашуды ұсынды. Аталған мекеме Қазақстанда ғана емес, бүкіл Орталық Азияда неміс кәсіпорындарының мүддесі үшін жұмыс істей алады.

ҚҰРЫЛТАЙ

1 ҚАЗАН 2026 | БЕЙСЕНБІ

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАУІПСІЗДІК САЛАСЫНДАҒЫ КЕЛІСІМДЕР РАТИФИКАЦИЯЛАНДЫ

Құрылтай Спикері Айбек Дәдебайдың төрағалығымен өткен Құрылтай отырысында депутаттар үш ратификациялық заңды – Қазақстан мен Қатар арасындағы қылмысқа қарсы күрестегі ынтымақтастық туралы келісімді, ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің адамдарды мемлекетаралық іздестіру туралы шартына өзгерістер енгізу жөніндегі хаттаманы және Компьютерлік қылмыстар туралы конвенцияны екі оқылымда қабылдады. Сонымен қатар ДСҰ аясындағы Көрсетілетін қызметтер бойынша Қазақстанның ерекше міндеттемелерінің тізбесіне өзгерістер енгізу туралы ратификациялық заң екінші оқылымда қабылданды.

«Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Қатар Мемлекетінің Үкіметі арасындағы қылмысқа қарсы күрестегі ынтымақтастық туралы келісімді ратификациялау туралы» заң екі оқылымда қабылданды. Құжаттың негізгі ережелерін Ішкі істер министрінің орынбасары Санжар Әділов таныстырды.

— Келісімнің мақсаты — мемлекеттердің құзыретті органдарының өзара іс-қимылын ұйымдастыру үшін құқықтық негіз қалыптастыру. Келісім ұйымдасқан қылмысқа, терроризмге, есірткінің заңсыз айналымына, киберқылмысқа, сондай-ақ заңсыз көші-кон мен адам саудасына қарсы бірлесіп күресуге мүмкіндік береді. Ынтымақтастық аясында жедел ақпарат алмасу және озық тәжірибемен бөлісу көзделген, — деді Санжар Әділов.

Сондай-ақ аталған келісімде ұлттық заңнаманың мүддесін қорғайтын бірқатар шектеу қарастырылған. Атап айтқанда, сұрау салуды орындау мемлекеттің егемендігіне, қауіпсіздігіне немесе қоғамдық тәртібіне зиян келтіруі мүмкін болса немесе ұлттық заңнамаға қайшы келген жағдайда тараптар құқықтық көмек көрсетуден бас тарта алады.

Талқылау барысында депутаттар Қазақстан мен Қатар арасындағы келісімді іске асыру шеңберінде мемлекеттік органдардың жұмысын үйлестіру, сондай-ақ келісімнің құрылымы мен өзара іс-қимылдың негізгі тетіктері туралы мәселелерді көтерді.

Ішкі істер министрінің орынбасары бүгінде Қазақстанның әлемнің 23 мем-

лекетімен осындай келісім жасасқанын атап өтті. Бұл қатарда Франция, Италия, Кытай, Түркия, Біріккен Араб Әмірліктері және басқа да елдер бар. Құжатты ратификациялау Қатармен де осы бағыттағы жүйелі жұмысты жолға қоюға жол ашады.

Құрылтай сондай-ақ «2010 жылғы 10 желтоқсандағы Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттердің адамдарды мемлекетаралық іздестіру туралы шартына өзгерістер енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы» заңды екі оқылымда қабылданды.

Қосымша баяндама жасаған депутат, Конституциялық заңнама, сот жүйесі және құқық қорғау органдары комитетінің мүшесі Берік Беркімбаевтың айтуынша, құжат ТМД-ға қатысушы мемлекеттер арасында адамдарды іздестіру саласындағы өзара іс-қимылды жетілдіруге бағытталған.

Қазір бірқатар ТМД мемлекеттерінің арасында визасыз режимнің қолданылуы азаматтардың еркін жүріп-тұруына мүмкіндік беріп отыр. Алайда мұндай мүмкіндікті құқық қорғау органдарынан бой тасалап жүрген адамдар да пайдалануы ықтимал. Осыған байланысты мемлекеттердің құзыретті органдары арасында жедел ақпарат алмасудың маңызы артып отыр.

— Хаттама Шартқа қатысушы мемлекеттердің құзыретті органдары арасында ақпарат алмасудың қазіргі заманғы цифр-

лық нысандарын құқықтық негізде бекітуді көздейді. Мұндай тетіктерді халықаралық-құқықтық тұрғыда бекіту мемлекетаралық өзара іс-қимылды неғұрлым жедел және тиімді етуге ықпал етеді, — делі Берік Беркімбаев.

Аталған құжатты талқылаған депутаттар осы келісімге қосылмаған мемлекеттердің аумағында іздестіруді ұйымдастыру, сондай-ақ Қазақстан мен ТМД-ға қатысушы басқа мемлекеттер арасында ақпарат алмасу тәртібі туралы мәселелерді қозғалды.

Отырыста «Компьютерлік қылмыстар туралы конвенцияны ратификациялау туралы» заң да екі оқылымда қабылданды. Құжат Қазақстанның Будапешт конвенциясы ретінде белгілі Компьютерлік қылмыстар туралы конвенцияға қосылуына бағытталған.

Қосымша баяндама жасаған Құрылтай депутаты, Конституциялық заңнама, сот жүйесі және құқық қорғау органдары комитетінің төрағасы Үнзила Шапақ қазір киберқылмыстардың трансшекаралық сипатқа ие екеніне назар аударды. Оның айтуынша, қылмыс жасаған адам, жәбірленуші, сервер, провайдер және тергеп-тексеруге қажетті электрондық деректер бір мезгілде әртүрлі мемлекетте орналасуы ықтимал. Мұндай жағдайда тергеп-тексерудің тиімділігі халықаралық өзара іс-қимылдың жеделдігіне және

цифрлық дәлелдемелерді уақытылы сақтау мүмкіндігіне тікелей байланысты.

— Конвенция компьютерлік қылмыстар туралы істер бойынша ынтымақтастықтың және электрондық дәлелдемелермен жұмыс істеудің бірыңғай құқықтық тәсілдерін қалыптастырады. Оның Қазақстан үшін практикалық маңызы — қатысушы мемлекеттердің құзыретті органдарымен заңды өзара іс-қимыл арналарының кенеюінде, бұл соның ішінде, компьютерлік деректерді жедел сақтау және кейіннен оларды белгіленген тәртіппен алу қажеттілігі туындаған кезде көрінеді, — деді Үнзила Шапақ.

Конвенцияға қосылу қолданыстағы екіжақты шарттар мен құқықтық көмек көрсетудің басқа да халықаралық тетіктерін алмастырмайды. Керісінше, оларды киберқылмысқа қарсы күрестің мамандандырылған құралдарымен толықтырады.

Депутаттар сондай-ақ Қазақстан азаматтарының дербес деректерін қорғау органдарының бұл деректерге қол жеткізу шарттары, Еуропа Кеңесінің Будапешт конвенциясы мен БҰҰ-ның киберқылмысқа қарсы конвенциясының айырмашылықтары, шетелдік құқық қорғау органдарының еліміздің аумағында қызмет ету тәртібі туралы сұрақтар қойды.

Үнзила Шапақ халықаралық ынтымақтастық ұлттық заңнаманы, процестік

кепілдіктерді, адамның құқықтары мен бостандықтарын сақтай отырып жүзеге асырылатынын атап өтті. Конвенция шетелдік органдар Қазақстанның ақпараттық жүйелеріне бақылаусыз қол жеткізеді дегенді, сондай-ақ мемлекеттік өкілеттіктер шетелдік тарапқа беріледі дегенді білдірмейді.

Бұған қоса, Құрылтай «1994 жылғы 15 сәуірдегі Дүниежүзілік сауда ұйымын құру туралы Марракеш келісіміне Қазақстан Республикасының қосылуы туралы хаттамаға қосымша болып табылатын Көрсетілетін қызметтер бойынша Қазақстан Республикасының ерекше міндеттемелерінің тізбесіне өзгерістерді ратификациялау туралы» заңды екінші оқылымда қабылдады.

Құжат бойынша баяндама жасаған Құрылтай депутаты, Экономикалық саясат, өнеркәсіп және энергетика комитетінің мүшесі, жұмыс тобының жетекшісі Динара Райханова заң жобасының 16 қыркүйекте бірінші оқылымда мақұлданығанын атап өтті.

Құжат Қазақстанның Көрсетілетін қызметтерді ішкі реттеу бойынша ДСҰ қағидаларына қосылуына бағытталған. Оның негізгі мақсаттары — қызмет нарығында тең жағдай қалыптастыру, рұқсат құжаттарын беру кезінде біліктілік талаптары мен мерзімдерді белгілеудің ашықтығын арттыру, қызмет нарығын мемлекеттік реттеуді жетілдіру және ДСҰ-ға мүше мемлекеттермен өзара іс-қимыл аясында отандық қызмет көрсетушілер үшін жана мүмкіндіктер қалыптастыру.

Депутат Динара Райханованың айтуынша, ДСҰ қағидаларына қатысу Қазақстанның инвестициялық тартымдылығын арттыруға, инвесторлардың сенімін нығайтуға және бәсекеге қабілетті қызметтер нарығын дамытуға бағытталған.

Отырыс соңында Құрылтай депутаттары өзекті әлеуметтік және экономикалық мәселелер бойынша мемлекеттік органдарға 15 депутаттық сауал жолдады. Олардың барлығы Құрылтайдың ресми сайты мен Telegram арнасында жарияланды.

Құрылтай отырысының қорытындысы бойынша Компьютерлік қылмыстар туралы конвенцияны ратификациялау мәселесіне қатысты БАҚ өкілдеріне арналған брифинг өтті. Журналистердің сұрақтарына Ішкі істер вице-министрі Санжар Әділов пен Құрылтай депутаты, Конституциялық заңнама, сот жүйесі және құқық қорғау органдары комитетінің төрағасы Үнзила Шапақ және ПМ киберқылмысқа қарсы іс-қимыл департаментінің бастығы Жандос Сүйінбай жауап берді.

ГАЗБЕН ҚАМТУ ЖҰМЫСТАРЫ ЖЕДЕЛДЕТІЛМЕК

Құрылтай отырысында «Әділет» партиясы фракциясының мүшесі, депутат Нұрбақыт Теңізбаев Алматы облысының тұрғындарын табиғи газбен қамтамасыз ету және газдандыру жобаларын іске асыру мәселелерін көтеріп, Энергетика министрі Ерлан Аққенженов пен Қаржы министрі Мәли Такиевке сауал жолдады.

Депутат алдымен президенттің газдандыру қарқынын жеделдетіп, халықты табиғи газбен қамту деңгейін 80 пайызға жеткізуді тапсырғанын еске салып, бастаманың маңызына тоқталды. Өйткені газдандыру ауылға газ құбырын тарту ғана емес. Ол ауыл мен қала арасындағы тұрмыс сапасы алшақтығын қысқартуға, экологиялық жағдайды жақсартуға, жергілікті кәсіпті дамытуға және өңірлердің экономикалық тартымдылығын арттыруға жағдай туғызды. Сонымен қатар энергетикалық қауіпсіздікті күшейтіп, ауылдан қалаға көші-қон үдерісін тежеуге мүмкіндік береді.

— Осы тұрғыдан алғанда, бұл бастама «Әділет» партиясының сайлауалды бағдарламасындағы «Өңірлер мықты болса — ел мықты» басымдығымен де үн-

деседі. Бүгінде Алматы және Жетісу облыстарын табиғи газбен қамтамасыз ету — өзекті мәселенің бірі. Мемлекет басшысы да бұл мәселеге айрықша мән беріп отыр. Сондықтан өңірлердегі газдандыру жұмысына жана қарқын беруіміз қажет, — дейді Нұрбақыт Теңізбаев.

Атап айтқанда, депутаттың сөзінше, Алматы облысында 27, Жетісу облысында 44 газдандыру жобасының құжаттамасы әзірленген. Сонымен қатар таулы және шекаралық аймақта орналасқан Кеген, Райымбек аудандарының тұрғындары мен әлеуметтік нысандарын қатты отынға тәуелділіктен арылту үшін стратегиялық маңызы бар «Шелек — Кеген — Нарынқол» магистралды газ құбырының жобасы жасалған. Бұдан бөлек, Қонаев қаласының жана аудан-

дары мен инвестициялық нысандарын дамытуды көздейтін «Жана Іле» автоматтандырылған газ тарату стансасының жобасы қарастырылған.

Дегенмен депутаттың пікірінше, аталған жобаларды іске асырудың ұзаққа созылу қаупі бар. Жобалық-сметалық құжаттамалар бойынша мемлекеттік сараптама қорытындысы 2024 жылы алынған. Егер бұл жобаларды мемлекеттік бағдарламалар аясында қарастыру мерзімі кешіктірілсе, құжаттаманың ескіруіне және оларды түзету мен сараптамадан қайта өткізу қажеттілігіне алып келеді. Бұл өз кезегінде жобаның бірнеше есе қымбаттауына және белгіленген мерзімде аяқталмауына әкеледі.

Сондықтан депутат аталған министрліктерден бірқатар шараны талап етіп отыр. Мәселен, Алматы және Жетісу облысында әзірленген газдандыру жобаларының техникалық құжатты ескірмей тұрып, оларды мемлекеттік даму жоспары аясында кезек-кезесімен іске асыру қажет. «Шелек — Кеген — Нарынқол» магистралды газ құбыры мен оған қажетті инфрақұрылымды стратегиялық маңызы бар жобалар қатарына енгізу мәселесін қарастырып жөн. Сондай-ақ Нұрбақыт Теңізбаев Қонаев қаласының қарқынды дамуын ескере отырып, «Жана Іле» АГТС жобасын өңірдің инфрақұрылымдық даму жоспарына енгізуді ұсынып отыр.

КОНСТИТУЦИЯ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫ КЕҢІНЕН НАСИХАТТАЛАДЫ

Құрылтайдағы «Әділет» партиясы фракциясының мүшесі, депутат Берік Беркімбаев Әділет министрі Ерлан Сәрсембаевқа осы мәселе бойынша сауал жолдады. Оның сөзінше, бүгінде азаматтардың құқықтары мен міндеттеріне қатысты көптеген нормативтік-құқықтық акті қабылданып келеді. Алайда заң нормаларын халыққа жеткізумен ғана шектелмей, олардың мазмұнын қарапайым әрі түсінікті тілмен түсіндіріп, іс жүзінде қолдану тәртібін көрсету маңызды.

— Заңнамаға сәйкес, мемлекеттік органдар өз құзыреті шегінде нормативтік-құқықтық актілерге түсіндірме береді. Алайда бұл жұмысты жалпы үйлестіріп, бірыңғай тәсіл қалыптастыратын мемлекеттік

орган нақты айқындалмаған. Соның салдарынан құқықтық түсіндіру жұмысы әртүрлі нысан мен тәсіл арқылы жүргізіліп жатыр. Сондықтан бірыңғай үйлестіруші органды айқындап, орталық және жергілікті мемлекеттік органдарға ортақ әдістеме әзірлеу орынды деп санаймыз, — дейді депутат.

Сонымен қатар құқықтық түсіндіру жұмысының тиімділігі өткізілген кездесулердің, жарияланымдар мен іс-шаралардың санымен ғана өлшенбеуі керек. Негізгі көрсеткіш — азаматтардың заң нормаларын қаншалықты түсінетіні, өз құқықтары мен міндеттерін білуі және қажетті құқықтық ақпаратты қолжетімді түрде ала алуы. Алайда бүгінде азаматтардың құқықтық ақпарат алу

деңгейін, ақпараттың қолжетімділігін және берілген түсіндірмелердің сапасына қанағаттануын тұрақты бағалайтын бірыңғай тетік жоқ.

Бұл мәселені ортақ әдістеме бойынша тұрақты әлеуметтік зерттеулер жүргізу арқылы шешуге болады. Оның нәтижелері түсінуге қиын заң нормаларын анықтап, құқықтық түсіндіру жұмысындағы проблемаларды нақтылауға және тиісті шаралар қабылдауға мүмкіндік береді.

«Әділет» фракциясы «Заң мен тәртіп» қағидаты жүйелі құқықтық ағарту және түсіндіру жұмысымен қатар жүруге тиіс деп есептейді. Сол үшін құқықтық түсіндіру жұмысын үйлестіретін бірыңғай мемлекеттік органды айқындап, мемлекеттік органдар үшін ортақ әдістеме әзірлеу мәселесін қарастыруды ұсынады. Сонымен бірге азаматтардың құқықтық ақпараттан хабардар болу деңгейін, құқықтық ақпараттың қолжетімділігін және түсіндіру сапасына қанағаттануын бағалайтын тұрақты әрі бейтарап әлеуметтік зерттеулер жүргізу тегіні енгізу қажет екенін айтады. Сосын сол зерттеу нәтижелері негізінде азаматтарға түсіну қиын заң нормаларын анықтап, оларды түсіндіру сапасын арттыру жөнінде нақты шаралар қабылдауды сұрап отыр.

1 ҚАЗАН 2026 | БЕЙСЕНБІ

АРДАГЕРЛЕР АЛҒЫСЫНА БӨЛЕНДІ

Қарттар күніне орай «Әділет» партиясы еліміздің барлық өңірінде «Ардагерлерді ардақтайық» акциясын өткізіп жатыр. Акция аясында волонтерлер мен белсенділер ардагерлер мен жалғызбасты зейнеткерлердің үйіне барып, шаруасына қолғабыс көрсетіп жүр.

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев еліміздің әлеуметтік саясаты өз бағытын сақтап келе жатқанын айтқан еді. Бұл қағидаттарды «Әділет» партиясының сайлауалды бағдарламасынан да көруге болады. Партия жалғызбасты зейнеткерлер мен ерекше қажеттіліктері бар адамдарға үйде әлеуметтік қызметкер көмегінен бастап, қашықтан медициналық кеңес беруге дейінгі қолдау көрсететін жүйе құруды ұсынады. Бұл міндеттер «Ардагерлерді ардақтайық» акциясы аясында партия белсенділері мен волонтерлерінің нақты істерінен көрініс тауып жатыр.

Ақтөбе облысында жастар еңбек ардагерлерінің шаңырағында болып, жүздесіп қайтты. Волонтерлер көп жыл бойы қазақ тілі пәнінен сабақ берген, бүгінде «Әжелер кеңесін» басқарып отырған Сәнімқұл Балмағанбетова мен білім саласының ардагері Нұржамал Жайлыбаеваның үйлеріне арнайы соқты. Кездесу барысында зейнет-

керлер жастарға өмір жолы туралы әңгімелеп, тәжірибесін айтып берді. Атырау облысында волонтерлер жалғызбасты зейнеткер Меруерт Әділбаеваның үйінде болды. Олар ауладағы кураған бұтақтарды жинап, үй ішін ретке келтіруге көмектесті. Жастар зейнеткерге мереке карсанында ғана емес, тұрақты түрде барып тұруға тырысады. Жамбыл облысында белсенділер 92 жастағы тыл еңбеккері Валентина Буроваға үй шаруасында көмектесті. Ол соғыс жылдарында мектебін тастап, үшінші сыныптан кейін еңбекке араласуға мәжбүр болған.

— Қиындық көп болды, екі қызымды жалғыз өсірдім. Балалардың келіп, көмектесіп жүргеніне рақмет. Ең бастысы — жастардың бізді ұмытпағаны, — деді зейнеткер. Соңғы екі айда жамбылдық еріктілер 30-ға жуық ардагерге көмек көрсеткен. Қарағандыда партия белсенділері қарттарға азық-түлік жеткізіп, олармен емен-жарқын

әңгіме құрды. Осылайша, қарттарға көңіл бөліп, қолдау көрсетуге тырысты. Ал Қызылордада жалғызбасты зейнеткер Гүлжамал Жомартованың үйі мен ауласын тазалауға атсалысты. Зейнеткер де жастарға алғысын білдірді.

— Қарттарға уақыт тауып жүргендеріне рақмет. Оқып, білім алындар, өз жолдарыңды табындар. Алдарыңнан өздерің сияқты мейірімді жандар кездессін, — деді.

Ұлытау облысында белсенділер Жезқазған қаласының тұрғыны, ардагер Надежда Тарасенкоға ауласындағы өнімді жинап, айналаны ретке келтіруге жәрдемдесті. Өңірде осындай 20-дан астам көмек көрсету шарасы ұйымдастырылған. Шымкентте студенттер жалғызбасты зейнеткерлердің үйлеріне жиі барып тұрады. Олар аула жұмыстарын атқарып, үй жинауға көмектеседі және карт адамдармен әңгімелесіп, бірге уақыт өткізеді. Шымкент тұрғыны Фаина Ворожбитова волонтерлерге алғысын айтты.

— Үй шаруасын өзім де атқарғым келеді. Бірақ денсаулығым оған мүмкіндік бермейді. Жастардың көмекке келгеніне қуаныштымын, — деді ол.

«Ардагерлерді ардақтайық» акциясы аға буынға деген құрметтің сөзден іске ұласқанда ғана мәні артатынын көрсетіп отыр.

ӘЛЕУМЕТТІК МӘСЕЛЕЛЕР ШЕШІМІН ТАБАДЫ

«Әділет» партиясының Республикалық қоғамдық қабылдау бөлмесіне тұрғындар еліміздің әр өңірінен денсаулық сақтау, әлеуметтік көмек және еңбек дауларына қатысты мәселелермен жүгінді. Азаматтарды Құрылтай депутаты Кендебай Адамбек офлайн және бейнебайланыс арқылы қабылдады. Олар жер мен сот дауларына және мемлекеттік орган шешімдерінің орындалуына қатысты мәселелерін жеткізді.

Жастар мен ерекше қажеттіліктері бар азаматтарды жұмыспен қамту мәселелері де көтерілді. Атап айтқанда, мемлекеттік грантпен білім алып, мамандығы бойынша жұмыс таба алмай жүрген түлектердің жағдайы сөз болды. Міндетті еңбек өтеу талабы орындалмаған жағдайда оқу грантына жұмсалған қаражатты қайтаруға тура келеді.

Кездесуде баспанаға қолжетімділік тақырыбы да қозғалды. Семей қаласының тұрғыны Гүлбаршын Төлеубекова бірнеше жылдан бері мемлекеттік бағдарлама арқылы ипотека рәсімдей алмай жүр. Бірде менеджердің қателігінен баспана алу мүмкіндігінен қағылса, енді «табысыңыз жеткілісіз» деген желеумен ипотекалық тұрғын үйге қол жеткізе алмай отыр.

— Мен жалғызбасты анамын. Отбасымды қамтамасыз ету үшін бірнеше жерде жұмыс істеймін. Соған қарамастан баспана алуға табысым жеткілісіз деген жауап алып жүрмін. Осыған дейін мемлекеттік бағдарлама бойынша үй алуға бірнеше рет өтініш бердім. Бір жолы мүмкіндігім болып тұрған кезде менеджердің қателігінен өтінішімнен бас тар-

тылды. Осы мәселені шешуге көмектесеніздер, — деді Гүлбаршын Төлеубекова.

Кендебай Адамбек азаматтың өтініші жан-жақты зерделенетінін айтты. Депутат бұл мәселені тиісті мемлекеттік органдармен бірлесе қарастырып, шешу жолдарын пысықтамақ.

— Бүгін көтерілген мәселелер 1-2 адамның ғана мәселесі емес, бүкіл халықтың көкейінде жүрген сұрақтар. Сондықтан алдымен зерделеп, әріптестерімізбен ақылдасып, мүдделі министрліктерден ақпарат алып, барынша шешуге тырысамыз. Бұл азаматтардың ешқайсысы ерік-кеннен келіп отырған жоқ. Олар әділеттілік іздейді. Ал әділеттілік — біздің партиямыздың негізгі идеясы. Бұл түйткілдер нақты шешімін таппайынша жағдай менің бақылауымда болады. Ешқандай мәселені жарым жолда қалдырмаймыз, — деді Кендебай Адамбек.

«Әділет» партиясының Республикалық қоғамдық қабылдау бөлмесі еліміздің барлық өңірінен келген азаматтарды қабылдауды жалғастырады. Тұрғындар мұнда өз мәселелерін айтып, заң аясында кеңес алып, олардың шешілуі бойынша көмек ала алады.

ЗАҢБҰЗУШЫЛЫҚТЫҢ ЖОЛЫ КЕСІЛДІ

«Әділет» партиясының жастар қанаты қолға алған «Қауіпсіз қала» акциясына еліміздің барлық өңірінде екі мыңнан астам жас азамат атсалысты. Оның барысында 17 облыс пен республикалық маңызы бар үш қалада рейд жүргізілді. Акция Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев айқындаған «Заң мен Тәртіп» қағидаты аясында өткізіліп келеді.

Акцияға қатысушылар ТЖД және жергілікті атқарушы органдардың өкілдерімен бірлесіп, қауіп туындауы ықтимал аумақтарды тексерді. Рейдтер барысында 150-ден астам заңбұзушылық анықталды. Оларға қатысты ақпарат тиісті мемлекеттік органдарға жолданды.

Акцияға қатысушылар ашық тұрған көріз құдықтарына, арнайы жабдықталмаған шомылу орындарына, тұрғын үйлердің шатырларына шығу мүмкіндігіне және адамдарға қауіп төндіруі мүмкін басқа да нысандарға ерекше назар аударды. Жергілікті

жерлердегі жұмыс осындай учаскелерді тексерумен ғана шектелген жоқ. Белсенділер тұрғындармен сөйлесіп, жалынамалар таратты. Қауіпсіздік ережелерін түсіндіріп, қауіп туындауы мүмкін нысандар анықталған жағдайда қайда жүгіну керек екенін айтты.

— Біз үшін мәселелерді жай ғана тіркеп қою емес, оларға дер кезінде назар аударылуын қамтамасыз ету маңызды. Жастар мұндай жағдайларды өздері байқап, олар туралы хабардар етіп, жауапты қызметтермен бірлесіп, мәселені шешімін табуға ықпал ете алады, — деді «Жастар Рухы» төрағасының орынбасары Ержан Хамитов.

Рейдке тұрақты түрде қатысып жүрген партия жастар қанатының қоғамдық белсендісі Нияз Құрманғазы мұндай жұмыс іс жүзінде қалай жүргізілетіні туралы айтып берді.

— Рейд барысында біз тұрғындармен сөйлесіп, оларды не алаңдататынын сұрап, бірден қауіпті аумақтарға назар аударамыз. Бұл қадам ақпаратты тиісті шара қабылдай алатын жауапты тұлғаларға жедел жеткізуге мүмкіндік береді, — деді ол.

Айта кетейік, «Қауіпсіз қала» акциясы тұрақты түрде өткізіледі. Оның барысында тұрғын үй секторындағы және өрт шығу қаупі жоғары нысандардағы өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету мәселесі басым бағыттардың біріне айналады. Белсенділер анықталған заңбұзушылықтар туралы ақпаратты құзыретті органдарға жолдайды.

Атырау облысында балалардың спортқа қызығушылығын арттырып, жасөспірімдердің өз қабілетін еркін танытуына мүмкіндік беретін «Тең мүмкіндіктер» инклюзивті спорт фестивалінің облыстық кезеңі өтті. Спорттық доданы «Әділет» партиясы Атырау облыстық филиалы және «Дарын» орталығы ұйымдастырды.

ТЕҢ МҮМКІНДІК ТЕТІГІ

Фестивальға Атырау қаласы мен Исатай, Махамбет, Индер, Қызылқоға, Мақат және Жылыой аудандарынан 7 команда жиналды. Шараға қатысқан жүзден астам баланың ішінде 45-інің ерекше қажеттілігі бар. Қатысушылар бочка, жеңіл атлетика және «Біз жеңімпаз боламыз!» эстафетасы бойынша бақ сынады. Спорттық сайыстар барысында балалар шапшаңдық пен ептілігін көрсетіп, сонымен бірге командалық бірлік пен өзара қолдаудың маңызын танытты.

Фестивальдың ашылу салтанатында «Әділет» партиясы Атырау облыстық филиалы төрағасының орынбасары Бейбіт Мырзағалиев сөз сөйлеп, инклюзивті спорттың балаларды қоғам өміріне белсенді араластырудағы маңызын атап өтті.

— «Тең мүмкіндіктер» — жай ғана спорттық жарыс емес, әр баланың қабілеті мен мүмкіндігін көрсететін, өз күшін сынап, жана жетістіктерге ұмтылуына жол ашатын маңызды бастама. Осы алаңға

жиналған әрбір бала — өзінің батылдығымен, талпынысымен және жігерімен жеңімпаз. Біз үшін балалардың спортта ғана емес, барлық салада өз мүмкіндігін толық пайдалана алуы маңызды, — деді ол.

Фестивальдың негізгі мақсаты — балаларды спортқа кенінен тарту, олардың өз қабілетін көрсетуге мүмкіндік беру және ерекше қажеттіліктері бар балалардың ортаға еркін бейімделуіне жағдай жасау.

— Мен бұл фестивальға қатысқанымға өте қуаныштымын. Жана достар тауып, жарыстарға қатыса отырып өз күшімді сынадым. Спортпен айналысқан ұнайды. Осындай жарыстарда жақсы нәтиже көрсетіп, жеңіске жеткім келеді, — дейді Махамбет ауданынан келген Айсана Абат.

Фестиваль қорытындысы бойынша үздік командалар мен қатысушылар марапатталды. Ал жеңімпаз команда жарыстың республикалық кезеңіне жолдама алды.

Бетті дайындаған Бекбол АМАНГЕЛДІ

ЖЫЛУ БЕКЕТІ ЖҰМЫСЫН БАСТАДЫ

Абай облысындағы Байбура асуында еліміздегі алғашқы заманауи жылыту бекеті іске қосылды. Қыс қаһарына мінгенде жолда қалған жүргізуші мен жолаушы енді қар құрсауында жалғыз қалмайды. Байбура асуында елімізде теңдесі жоқ заманауи жылыту бекеті ашылып, төтенше жағдайда 20 адамды бір мезетте қабылдайтын қауіпсіз орынға айналды. Бұл мақсаттағы жұмыстар алдағы кезеңде де жалғасын таппақ.

А **Эльмира**
ЖҰРСИНБЕКҚЫЗЫ,
Абай облысы
ҚАРЛЫ АСУДЫҢ КАТЕРІ

Байбура асуының қысқы мінезі белгілі. Таулы аймақта қатты жел соғып, ұзаққа созылған боран мен қарлы бұрқасын көлік қозғалысына айтарлықтай қауіп төндіреді. Халықаралық «Омбы — Майкапшағай» автомобиль жолының осы бөлігінде ауа райы күрт бұзылған кезде жүздеген адам жолда қалған. Сондықтан мұнда жылыту бекетінің салынуы — жай ғана инфрақұрылымдық нысанның іске қосылуы емес, адам қауіпсіздігіне бағытталған нақты шара. Жаңа бекеттің ашылуына Абай облысының әкімі Берік Уәли мен «ҚазАвтоЖол» ҰК» АҚ басқарма төрағасы Дархан Иманашев қатысты. Абай облысының әкімі Берік Уәли жол инфрақұрылымының сапасы мен қауіпсіздігін қамтамасыз ету Мемлекет басшысы айқындаған стратегиялық басымдықтардың бірі екенін атап өтті.

«Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев көлік-логистика саласын стратегиялық басымдықтардың бірі ретінде атап өтіп, автомобиль жолдарының сапасы мен қауіпсіздігін қамтамасыз етуге ерекше мән беріп келе жатыр. Жол бойындағы инфрақұрылымның, әсіресе төтенше жағдай кезінде дайын болуының маңызы өте зор. Жаңадан салынған Байбура жылыту пункті — осы бағыттағы нақты жұмыстардың нәтижесі», — деді Берік Уәли.

Нысан биыл мамыр-қыркүйек айларында жаңғыртылды. Мұнда 20 адамға арналған жылыту және демалу орны, асхана, санитарлық тораптар мен жуыну бөлмелері бар. Екі арнайы техникаға арналған жылы ангар, құм және тайғаққа қарсы материалдар сақталатын 350 текше метрлік жабық қойма да салынған. Ал бекет аумағындағы тікұшақ алаңы төтенше жағдай кезінде құтқарушылар

мен медицина мамандарының жұмысын жедел ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

126 КӨЛІК ҚАР ҚҰРСАУЫНДА ҚАЛҒАН

Байбурадағы жаңа нысанның не үшін қажет екенін екі жыл бұрынғы оқиғадан да аңғаруға болады. Естеріңізге сала кетейік, 2024 жылғы 16 ақпандағы қатты боран кезінде асу маңында 126 көлік қар құрсауында қалған. Оның ішінде 384 адам болған. Адамдарды құтқару жұмыстарына екі Ми-17 тікұшағы жұмылдырылған еді. Байбура асуының қысқы жағдайын жергілікті тұрғындар да жақсы

біледі. Көпекті ауылының тұрғыны Сләмбек Мұқашевтің айтуынша, бұрын боран кезінде жолда қалған адамдардың неүйтін жері болмаған.

«Қыс уақытында осы жерде боран, қалың қар болады. Талай адам осы жерде қыста түнеп қалған. Бейнет көрді. Бүгін, міне, құрылыс бітіп, салтанатты түрде ашылып тұр. Халықтың, жұртшылықтың атынан рақмет айтамыз», — деді Сләмбек Мұқашев.

Бірақ осы оқиға қысқы жол қауіпсіздігінің ауқымын көрсетеді. Боран кезінде жолды тазалау жеткіліксіз.

Көлік қозғалысы тоқтаған жағдайда адамдарды қабылдайтын, жылытып, қажетті көмек көрсететін инфрақұрылым да дайын болуы керек. Байбура бекеті дәл осы міндетті атқаруға арналған. Абай облысының әкімі Берік Уәли нысанның басты мақсаты азаматтарға қиын сәтте қауіпсіз жағдай жасау екенін атап өтті.

«Ең бастысы — қиын жағдайда жол бойында қалған азаматтың жылы, қауіпсіз жерге орналасып, қажетті көмек алуы және жақындарына аман-есен оралуы», — деді облыс әкімі.

Жылыту бекеті Қытай Халық Республикасы — Майкапшағай — Зайсан қаласын айналып өту — Қалбатау — Семей — Павлодар — Ресей Федерациясы шекарасы бағытымен өтетін KAZ07 республикалық маңызы бар автомобиль жолында орналасқан. Нысан «Қалбатау — Майкапшағай» жолының 906-1321 шақырымын реконструкциялау барысында үнемделген бюджет қаражаты есебінен жаңғыртылды. Сонымен қатар Байбура асуындағы 40 шақырым жол қайта жаңар-

тылды. Мұнда үш көпір мен 51 су өткізу құбыры салынды. 42 665 текше метр тосқауыл қоршауы орнатылып, 425 жол белгісі қойылды.

Негізгі құрылыс-монтаж жұмыстары аяқталған. Көлік қозғалысы қамтамасыз етілді. Қазір қардан қорғайтын қоршаулар мен су бұру науаларын орнату жұмыстары жалғасып жатыр. Бұл жұмыстардың барлығы бір мақсатқа — қысқы кезеңде жолдың өткізу қабілеті мен қауіпсіздігін арттыруға бағытталған.

«ҚазАвтоЖол» ҰК» АҚ басқарма төрағасы Дархан Иманашев өңірдегі жол

Нысан биыл мамыр-қыркүйек айларында жаңғыртылды. Мұнда 20 адамға арналған жылыту және демалу орны, асхана, санитарлық тораптар мен жуыну бөлмелері бар. Екі арнайы техникаға арналған жылы ангар, құм және тайғаққа қарсы материалдар сақталатын 350 текше метрлік жабық қойма да салынған.

инфрақұрылымын жақсарту жұмыстары жалғасатынын айтты. Оның мәліметінше, «Талдықорған — Өскемен», «Қалбатау — Майкапшағай», «Семей — Қалбатау» жолдарындағы жұмыстар нәтижесінде облыстағы республикалық маңызы бар жолдардың қанағаттанарлық жағдайдағы үлесі 80 пайыздан асырды.

«Үш жыл бұрын облыс құрылғанда жолдың қанағаттанарлық жағдайы 38 пайыз болса, бүгін 80 пайыздан артық. Үш жылдың ішінде осындай көрсеткішке жетіп отырмыз», — деді Дархан Иманашев.

Ұлттық компания сатып алған 1 800-ден астам техниканың кемінде 10 пайызы Абай облысына шоғырланған. Бұл қысқы кезеңде жолдарды күтіп ұстау мен төтенше жағдайларға жедел ден қоюға мүмкіндік береді.

Өңірдегі жолдардың жағдайын кезең-кезеңімен жақсарту жұмыстары ал-

дағы уақытта да жалғасады. Абай облысындағы автомобиль жолдарының жалпы ұзындығы 10 044 шақырымды құрайды. Қазір республикалық маңызы бар жолдардың 447,5 шақырымында жөнделу жүргізіліп жатыр. Оның 188 шақырымы қайта жаңғыртылса, 259,5 шақырымында орташа жөнделу жұмыстары атқарылады.

Облыстық және жергілікті маңызы бар жолдардың тағы 222,6 шақырымы орташа жөнделумен қамтылған. Жол қауіпсіздігін күшейту үшін өңірде 2 500-ден астам жол белгісі орнатылып, 4 812 шақырым жол таңбасы жаңартылды. 13 шақырым жануарлардан қорғайтын қоршау, жаяу жүргіншілер қоршаулары мен денгелек тосқауылдар қойылды. Сонымен бірге облыс жолдарында 2 865 бейнекамера жұмыс істейді. Яғни жол қауіпсіздігі тек асфальттың сапасына келіп тірелмейді. Жол бойындағы қоршау, белгі, жарықтандыру, бейнебақылау, арнайы техника және төтенше жағдайда паналайтын орын — қауіпсіздіктің біртұтас жүйесі. Байбурадағы жаңа жылыту бекеті осы жүйенің маңызды бөлігіне айналмақ.

Боранды тоқтату мүмкін емес. Қарлы бұрқасынға да тосқауыл қою қиын. Бірақ табиғаттың тосын мінезінен зардап шекпеу үшін алдын ала жағдай жасауға болады. Байбурадағы жылыту бекетінің мәні де осында.

Енді қысқы боранда жол қозғалысы Стоктап, көлік легі кідірген жағдайда жүргізушілер мен жолаушылардың паналайтын жылы орны бар. Арнайы техника жұмыс істей алады. Қажет болса, құтқару және медициналық көмек те ұйымдастырылады. Бір қарағанда, бұл — жол бойындағы шағын ғана бекет. Ал шын мәнінде, ол боран кезінде адам өмірін сақтауға қызмет ететін маңызды қауіпсіздік нүктесі.

ҚАМДАНҒАН ЕЛ ҚЫСТАН ҚЫСЫЛМАС

Қазгидрометтің болжамынша, осы аптада елдің басым бөлігінде ауа райы тұрақсыз болады: жаңбыр жауып, найзағай ойнап, жел күшейеді. Елдің солтүстік өңірлерінде күн суып, температура 1-3°С-қа дейін түсіп, үсік ұруы да мүмкін. Оңтүстік өңірлерде, таулы аудандарда ауа температурасы +15°С-тан +8-қа дейін төмендейді. Сондықтан Қазақстанда жылыту маусымы басталып та кетті. Президент халқымыз қыста қараңғылық құшағында қалмауы үшін электр жүйелерін де толық дайындыққа келтіру міндетін қойған. Бұған өңірлердің даярлығы қандай?

ДӘЛ БОЛЖАМ СЕРПІНДІ ЖҰМЫСҚА СЕП

Экология және табиғи ресурстар министрі Әлібек Қуантыровтың айтуынша, болжамдарының дәлдігін арттыру үшін «Қазгидромет» ауа райын модельдеуде енді жасанды интеллектті қолдана бастады. Ол елде WRF сандық моделі, Weather Research and Forecasting атты ауа райын цифрлық болжау моделі қолданылатынын, соның нәтижесінде 48 сағатқа және 10 тәулікке дейін болжам жасалынатынын нақтылады. ЖИ-ді серік еткен синоптиктердің жорамалдары жақсарды ма, шындық ауылына қаншалықты жақын қонды, оған жұрттың өзі алда куә болмақ. Себебі олар биылғы күз жылы, бірақ жауын-шашынды болжамы деп отыр.

— Ауа райы болжамына сәйкес, алдағы қазан айында республиканың басым бөлігінде айлық ауа температурасы қалыпты нормадан 1-2°С-қа жоғары, жылы болады. Шығыс Қазақстан облысында, Павлодар облысының солтүстік-шығыс жартысында және Абай облысында нормаға жуық болады деп күтіледі. Қазан айында еліміздің көп бөлігінде жауын-шашын мөлшері нормаға жақын, елдің батысы мен солтүстік-батысында — нормадан көп, ал оңтүстік, оңтүстік-шығыс, орта-

лық облыстардың оңтүстігінде және Абай облысының жазық бөлігінде нормадан аз болады деп болжанды, — деді Ә.Қуантыров.

Ұзақмерзімді болжамға сәйкес, күздің соңғы айы — қарашада «жылы болады деп күтіледі»: Қазгидромет республиканың басым бөлігінде ауа температурасы нормадан 1-2°С жоғары болады деген ұстанымда. Десек те, күздің бастапқы айындағы күннің суытуы елдің жекелеген облысында жылыту маусымын бастап кетуге жеткілікті негіз болыпты. Сондықтан кеше Премьер-министр Олжас Бектенов әкімдерге дайындық жұмыстарын жеделдетуді, энергия көздері мен жылу желілерінде жөнделу жұмыстарын түпкілікті аяқтауды қайталап тапсырды. Өңірлердің алды жылыту маусымына кіріп те үлгерді. Алдымен жылу әлеуметтік нысандарға жіберіліп жатқан көрінеді.

— Әкімдерге дайындық жұмыстарын жеделдетуді тапсырамын. Бірінші кезекте әлеуметтік нысандарға — балабақшалар мен мектептерге, ауруханалар мен емханаларға жылу берілуіне тиіс. Жылыту маусымын уақытылы, белгіленген мерзімнен кешіктірмей бастау қажет. Нысандардың дайындық паспорттарын алу үшін құжаттарды тапсыру аяқталып қалды. Ертен — соңғы күн. Әкімдер бұл мәселені жеке

бақылауға алуы керек, — деп қадап айтты Үкімет басшысы.

ДАЙЫНДЫҚ ҚАНДАЙ ДЕНГЕЙДЕ?

Энергетика вице-министрі Қайырхан Тұтқышбаевтың мәліметіне жүгінсек, жылыту қазірдің өзінде 5 өңірде — Павлодар, Ақмола, Солтүстік Қазақстан, Шығыс Қазақстан және Қостанай облыстарында берілген. Мысалы, Павлодар облысында 14 қыркүйектен бері ресми түрде жылу жіберіле бастады. Ол осы аптаның соңына дейін орталық, батыс және шығыс өңірлерде, Астанада жылу іске қосылады деп күтіліп отырғанын жеткізді.

Бас энергетик орынбасарының дерегінше, Қазақстан бойынша энергия нысандарына 4,9 млн тонна көмір жеткізілді. Бұдан бөлек, 127 мың тонна мазут қоры дайындалды. Президент тапсырмасына сай, 17 мың шақырым электр беру желісі толық жөнделуден өтті. Төрт қосалқы стансадағы жұмыстар аяқталуға жуықтаған. «Жылу трассаларының жалпы дайындығы 99%-ды құрайды. Яғни 377 шақырымның 374 шақырымы дайын», — деді К.Тұтқышбаев.

Аталған мақсаттарға 196,8 млрд теңге бөлінген. Соның ішінде «Энергетикалық және коммуналдық секторларды жаңғыр-

ту» ұлттық жобасының қаражаты да бар. Науқан қорытындысы бойынша жылу желілерінің тозуы 48%-ға дейін төмендеуге тиіс. Жылу көздерін, жылу және электр желілерін дайындау бойынша шұғыл міндеттерді шешу үшін Үкімет резервінен 27,9 млрд теңге де бағытталды. Осы жылы электр стансаларын реконструкциялауға барлығы 384 млрд теңге қарастырылған, бұл өткен жылдың деңгейінен 9%-ға жоғары. 2025 жылы 348 млрд теңге шығындалған еді.

Қазақстанда орталықтандырылған жылу жүйесіне қосылмаған елді мекен жетерлік. Тіпті қалаларда пеш жағатын үйлер бар. Қыста олардың жағдайы не болады? Министрліктің хабарлауынша, халық үшін көмір жеткізуді әкімдіктердің, көмір өндіруші кәсіпорындардың, операторлардың және КТЖ-ның қатысуымен істейтін Республикалық штаб үйлестіреді. Алдағы маусымда жеке тұтынушылардың сұранысы 7,3 млн тонна болады деп жоспарланыпты.

Республика бойынша барлық жоспарға енген білім беру және денсаулық сақтау нысандарында, қазандықтар мен тұрғын үйлерде: атап айтқанда, 10 913 білім беру нысаны, 5 394 медициналық нысан, 14 939 автономды қазандық және 53 610 тұрғын үйде жылу беру маусымына дайындық жұмыстарының аяқталғаны белгілі болды.

КАЙ АЙМАҚ АЛАНДАТАДЫ?

Бұған дейін проблемалы саналып, ерекше бақылауға іліккен Петропавл қаласында 3 негізгі жылу магистралін реконструкциялау жұмыстары аяқталып, қазіргі уақытта желілерді су қысымымен сынау жұмыстары жүргізіліп жатқан көрінеді. «Айрықша назарға» алынған Степногор қаласында жылыту маусымы 25 қыркүйекте басталып кетіпті: шағын аудандардағы тарату желілері дайын, бірақ магистралды желілерін дайындау жұмыстары жалғасады.

Үкіметті Абай облысының ахуалы мазалап тұр: тіпті аймақтың әкімшілік орталығы Семейде дайындық жұмыстары бойынша жоспар 82%-ға орындалғаны, сондықтан қала «ерекше бақылауда тұрғаны» ресми хабарланды. Бұл жұмысты үйлестіру Премьер-министрдің бірінші орынбасары Нұрлыбек Нәлібаевқа жүктелгені айтылды. Сонымен бірге Абай облысының әкімдігі білім беру, денсаулық сақтау, әлеуметтік сала нысандары

мен тұрғын үй қоры жылыту маусымына толық дайын екенін жариялады.

Энергетика министрі Ерлан Аккенженов жалпы жөнделу жұмыстары бекітілген кестеге сәйкес жүргізіліп жатқанына сендірді. Энергия көздерінде жылыту маусымын бастау үшін қажетті отын қоры және негізгі жабдықтардың құрамы қалыптастырылды.

«Дайындық бойынша бірқатар өңір Энергетика министрлігі мен Үкіметтің ерекше бақылауында. Мәселен, Семей қаласында алдыңғы апта қорытындысында үш жоба бойынша жұмыстар 15%-ға орындалып, жалпы жоспар 70%-ға атқарылған еді. Енді көрсеткіш 82%-ға жетті. Сонымен бірге сұартқыш құрылғылары мен жылу алмастырғыштар өткен аптада жеткізілді. Степногор қаласында өткен апта ішінде жылу магистралін реконструкциялау жұмыстары 24% орындалып, желінің жалпы дайындығы 76%-ды құраған еді. Осы аптада дайын күйге келтірілді», — деді бас энергетик.

Ендеше Үкіметтің және министрліктің бұл жұмысты қырағы қадағалауға алуы өңірлерде жөнделу жұмыстарының барынша қысқа мерзімде аяқталуына түрткі болып жатқандай. Өз кезегінде Энергетика министрлігінің өкілдері жөнделу жұмыстарының барысын аймақтарды аралау арқылы бақылауда ұстауды жалғастырмақ. Ведомство барлық өңірде жөнделу жұмыстары бекітілген кестеге сәйкес жүргізіліп жатқанын мәлімдеді.

Жылыту маусымы — техникалық жұмыстарды жүзеге асырып, жылу жүйелерін іске қоса салу ғана емес, қыстағы сақылдаған аяз бен ақырған боранда әр шаңыраққа алаңсыздық пен жылылық сыйлайтын мемлекеттік маңызы бар кезең. Президент пен Үкімет басшысының осы мәселеге баса көңіл бөлуінің мәнісі осында. Жылы ұя — адам жанына ләззат сыйлап, әр отбасына бақыт орнататын қарапайым да қастерлі құндылық.

Ендеше жылу мен электр жүйелерінің қысқа дайындығы, отын қорының жеткілікті болуы, жүйенің апаттардан амандығы жай ғана коммуналдық міндеттен әлдеқайда биік дүние. Бұл — елдегі тұрақтылық пен қоғамдық тыныштықты қамтамасыз ететін берік тірек, стратегиялық мұрат. Қыс қанша жерден қатал болса да, әр үйде жылу мен жайлылық сақталса, мұны бұқара мемлекеттің жүйелі еңбегі мен ізгі қамқорлығының нақты көрінісі деп қабылдайды.

Елдос СЕНБАЙ

ТЕМІРҚАЗЫҚ

1 ҚАЗАН 2026 | БЕЙСЕНБІ

(Жалғасы. Басы №108 санда)

Өзі барған елдер мен қалаларда Әуезовтің тағы бір міндетті түрде ат басын тірейтін жері – сурет галереялары. Өмірден үнемі сұлулық пен сыршылдық іздеп, соның бәрін өлмес шығармаларында өрнектеген қаламгер Вашингтондағы ұлттық галереяны армансыз аралап, ондағы Сезанн, Ренуар, Моне, Мане, Гоген, Матисс, Марке, Пикассо, тағы басқалардың картиналарын тамашалайды.

Мұхтар ҚҰЛ-МҰХАММЕД,
заң ғылымының докторы, профессор, академик

Суреткер өзі көрген өнер туындыларының қайталанбас ерекшеліктерін тап басып, келісті бағасын береді. Ол: «Мұнда өзгеше бір үлгіні танытады деп санашылдық жолдағы Мексиканың күшті шебер суретшісі Сальвадор Дали салған «Тайная вечеря» діншілдік нанымның бір сәтін баяндайды. Мұнда Ғайсаның екінші тірілуінің символы буалдыр-бұлдыр қалыпта бейнеленген, Америка буржуаздық эстетикасы ұнататын суреттің тағы бір алуаны осындай мистикалық ізденгіштік болса керек», — деп Сальвадор Дали шығармашылығында шоктығы биік туындының ерекшелігін кәсіби өнертанушыдай таркатады.

Осы тұста жазушының галереядағы қаншама көп жұмыстың ішінен осыдан бес жыл бұрын ғана Леонардо да Винчидің әйгілі фрескасының әсерімен салынып, оған түрлі символ ишарат, аллюзиялар қосып, діни түсініктерді математикалық пропорциялармен астастыра бейнелеген С.Дали картинасына арнайы тоқталуы оның сурет өнеріне деген ерекше талғампаздығын тағы бір қырынан көрсете түседі.

Театр мен кино өнері ХХ ғасырда жарыса дамыған сала болғандықтан, Мұхан киноға да барып, ерінбей-жалықпай «Джек потрошительді» басынан аяғына дейін көріп шығады. Өзі «Қырғын Жак» деп аударған фильм туралы: «Бұл тек қана кантөгістің сұмдық бір сорақы қылықтары» деп, Америка өнерінде: «Осындай кантөгіс сұмдықтарға толы оқиғаларда, киноөнгімелерде болады екен», — деп үлкен қынжылыспен баяндайды.

Мұхан «Қырғын Жакка» әшейін әуестікпен бармаған. Мұндай «сұмдық» фильмдердің америкалық көрерменді несімен тартатынын білу үшін көрген. Детектив, триллер және үрейлі фильмдердің қосындысы саналатын фильмнің «сорақы» тұстарын алып тастар болсаңыз, оның викториандық Англия мен тұман басқан Лондонның сұрқы, сол тұстағы адамдардың киім киісі, мінез-құлқы, жүріс-тұрысы жайлы беретін ақпаратты аз емес екенін жокқа шығаруға болмайды.

Өзі «сұлу үйлердің бірі» деп баға берген Конгресс ғимараты Капитолияде болып, қаланы аралауға уақыт тапқан. Төрағасы (жазушы мұны бүгінгі саяси лексикаға әлдеқашан еніп кеткен «спикер» сөзімен атайды) «іші пысып, қажыған адам қалпында зор өткізіп отырған» сенаторлар жиыны жазушыны көп қызықтыра қоймапты.

Күнделіктерінде көрсетпесе де, «әсерлерде» Мұхан Вашингтонда мешітке барғанын да тарата жазады. «Мешіттің имамы Мысырдың арабы екен», — дей келіп, одан азанды қалай шақыратыны жайлы сұрапты. Оның жауабын: «Азанды запасқа шақыртып, пластинкаға түсіріп алады екен де, бес уақыт намаздың азанын Вашингтон мешітінің мұнарасынан радиоре-продуктор арқылы қышқыртып шақырып алады екен», — деп жазады.

Делегация Вашингтоннан пойызбен шығып, 20 ақпан күні Нью-Йоркке жетеді. Әдетте Америкаға барған кеңес жазушылары оның көленкелі жақтарын жазуға бейіл тұрады. Қазақ суреткері ақиқатты аттамай, алып қаланың көз арбаған ғажайыптарын термелеп, «Нью-Йорк көпшіліктің естүіндей, дүниежүзінің бар қаласынан бар үлгісі бөлек қала», — деп бауырына тарта жазады.

Ары қарай: «Нью-Йорктің көше пландауы өте ұқыпты, бір есеппен тұрғын, келгін адамға оңай ұғылып аңғаратын қалыпта жасалған», — деп қала жоспарлаудағы артықшылықтарға дейін тоқталады.

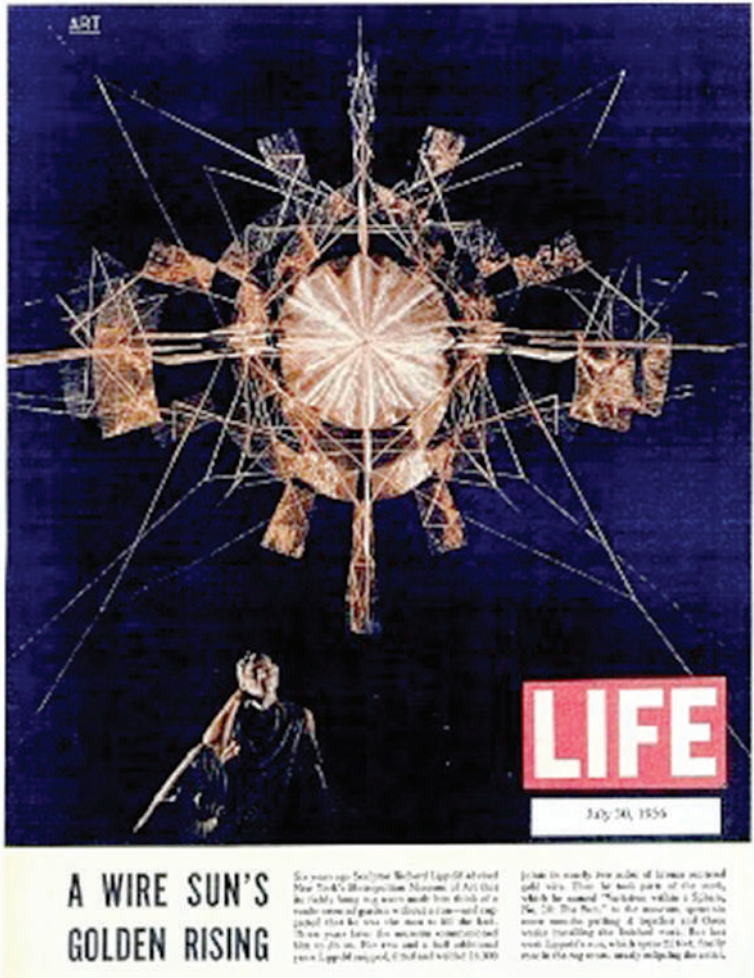
Қаланы, әсіресе өздері орналасқан Манхэттен аралығындағы көрген-білгендерін түйіндеп: «Жалпы Нью-Йорк жайлы ойлағанда, озын адамзат цивилизациясы жиырмасыншы ғасырдың орта кезінде осылайша қалыптап келген анық мәдениеті зор, анық зәулім алып қала осы дейсін», — деген көтеріңкі баға береді.

М.Әуезов орыстың арқалы ақыны В.Маяковский жылпаған Бруклин көпірін, Бродвейді, сол замандағы әлемдегі ең биік ғимарат — Эмпайр стейт билдингтің ұшар басына дейін көтеріліп, түнгі қаланы тамашалап, оған «мың бояудың той-тоғысы дерсін» деп көңілі тоғайып, ерекше риза болады.

Көрген-білгенінің бәрін көкейге түйе жүретін қаламгер Америка жұмбағын: «Ол замандағы мәдениетті Еуропаның ең алдыңғы қатар өнері бар англо-саксон, роман, герман және басқа да солар шендес елдердің өз заманындағы білімі, техникасы, мәдениеті, қару-құралы — бәрі-бәрі де Америкаға әр саладан өз сайының өнер суларын құйған», — деп өзінше таркатады. Шындығында, жүздеген жыл бойы Еуропа жұртында қолданудан, тәжірибеден өтіп жүйеге түскен саясат пен экономика, ғылым мен мәдениет жетістіктері Американы бас-аяғы екі жүз жылдың ішінде күллі әлемнің алдына шығарды. Кеменгер алып мемлекеттің осы ерекшелігін дәп басқан.

Жазушыны Нью-Йорктің төбесі көк тіреген үйлерінен гөрі «әр саладан өз сайының өнер суларын құйған» мәдениеті айрықша қызықтырады. Ол «әсерлерде» осы жағына көбірек көңіл бөліп: «Көркемөнер, сурет өнерінен зор, мол қазынасы жиылған Американың атакты Метрополитен-музей, Нью-Йорк театрлары, Нью-Йорк кино, телевизор өнерлерінің бізге көрінген көріністерін еске алайық», — деп біртіндеп мәдениет, өнер тақырыбына қарай ойысады.

Әуезовтанушылардың әлі күнге дейін жеріне жеткізе алмай жүрген тақырыптарының бірі — оның өнертанушылығы. Ол картина галереясы мен мұражайларда көрген түрлі сәулет, сымбат, сұңғат өнер туындыларын көнігі өнертанушыдай келістіре талдайды. Көптің көзіне шалына бермеген ерекшелікті құлпытра көрсетіп, өзгеше қырынан жарқырата танытады.

Р. Липпольдтің «Күні» басылған Life журналының мұкабасы. 1956 жыл

Мұхан Метрополитен-музейіндегі Роден, Ван Гог, Моне, Гоген бастаған еуропалық суретші, мүсіншілер туындыларымен қатар кеңес адамына беймәлімдеу болып келетін америкалық шеберлердің картиналарынан өзгеше өрнек іздейді. Мәселен, сол заманда кәдімгі сымтемірден алуан түрлі өнер туындыларын жасаған Ричард Липпольд дейтін конструктивист сәулетшінің «Күн» атты жұмысына кадала көз тастап: «Ол өрмектен және жалпақ жалтыраған алтын табақшаның өзінен бояусыз жасалған бір өрнек (конструкция). Бұл әдеттегі сияқты жакшаға бөленген кесе, қабырғаға да ілінбеген. Аспан-

Д. Эрнст. «Тыншыған тыныштық»

нан төмен қарай асулы тұр. Өзінде өрмекші өрмегіңдей, әлде жұлдыздай ма, әйтеуір тірі жәндік қозғалыс бар сияқты», — деп жазады.

Дәл осы тұста қиядағыны ғана емес, қиялдағаны да көретін қазақ кеменгерінің сұңғылалығына тағы да таң-тамаша боласын. Мұхан сол заманда америкалық өнертанушылар жатырқай қабылдап, кейін әлемдік конструктивизмнің жауһар туындысы ретінде бағаланған жұмыстың жұмбақ табиғатын тамыршылай тап басқан.

«Қабырғаға ілінбеген», «Аспаннан төмен қарай асулы тұр» деп Әуезов

жарасымды баға беруі оның заманынан асып туған ақылмандығын тағы бір қырынан дәлелдеп тұрғандай.

Жаңалық атаулыға жаны құмар Әуезовке абстрактілік экспрессионизм бағытындағы Германияда туған америкалық суретші Джимми Эрнстің «Тыншытық» атты суреті де ерекше ұнапты. Оған: «Бұл да өзінше бір алуан ізденуді аңғартады. Сенімді, батыл бояумен қап-қара, көк түн ажары берілген», — деген сипаттама береді.

Эрнстің бұл жұмысында академиялық стильдегі сюжет жоқ. Оның орнын Мұхан дәл байқаған «сенімді батыл бояумен» жасалған, түн түнегі басқан. «Қап-қара, көк түн ажарын беретін» бұл картинаны суретші 1952 жылы салған. Атауы — «Тыншыған тыныштық» (Almost Silense). Бір қызығы, музейде осы суретшінің жалғыз ғана жұмысы бар екен. Сол жалғыздан өзінен «жыл келгендей жаңалықтың» лебін сезе білген жазушының сұңғылалығына тағы да танырқай қарайсың.

Әуезовке сол кезде шығармашылығы алуан түрлі пікірге дем беріп тұрған америкалық суретші Айвен (жазушы оның есімін «Иван» деп көрсетеді) Олбрайттың картинасы да ерекше ұнаған. Оны «жұмбақ сурет» деп бағалап: «Ғаламат жүзді бір қарт отырады. Қолындағы қолғабына қарағанда жүк тиеуші тәрізді. Қарттың жүзі көп ой салатын мағыналы жүз». Жазушы суреттің атын «Өткінші заман», мені қартаю үстінде сақтағайсың» деп аталатынын жазады.

Қырағы көзі қыркадағыны шалып түсетін қаламгердің сұңғылалығына бұл жолы танданбасқа амалын қалмайды. Қазақ кеменгерінің назарын аударған портрет Олбрайттың «Өткінші уақыт». Сен мені қария етіп қалдырдың» (Fleeing time, Thou hast left me old) деп аталатын 1928-1929

А. Олбрайт. «Өткінші уақыт...»

жылдары салынған жұмысы болуы мүмкін деп шамалаймыз. Ол Мұхан АҚШ-қа барған жылдары Метрополи-тен-музейіне қойылған. Бұл еңбекті америкалық өнертанушылар кезінде көзге қораш, көңілге жат санаған. Ал шындығында гиперреализм стилінде жазылып, ұсақ детальдарына дейін «сөйлеп» тұрған, өмірдің сан алуан қиындығына қайыспаған қайсар жанның жұмбақ портретін кейінгі өнертанушылар қауымы Әуезов айтқандай, «көп ой салатын мағыналы жүз» ретінде қабылдап, оны портрет жанрындағы үздік туындылардың бірі ретінде мойындайды. Әуезов өзінен көп кейін айтылған солардың бәрінен де асып түсіп, картинаға: «түрі, пішіні, жүзі ғаламат» деп қысқа да нұсқа сөздермен нақпа-нақ баға берген.

«Әсерлерде» айтылмаса да күнде-ліктерінде Метрополитен-музейінде көргендер ішінде «Иран. кілем. XVI в. Табриз. 1) Коран XVI в. Египет араб; Шахнаме» деген орысша, қазақша аралас жазылған тағы бір сөйлем бар. Очеркте бәлкім «Аме-рикада жүріп, ислам мәдениетінің жұрнағын іздеген» деп келетін сол бағығы қанқу сөзден бойын аулақ салғандықтан, бұл тақырыпты әрі қарай қаузауды қош көрмеген сияқты.

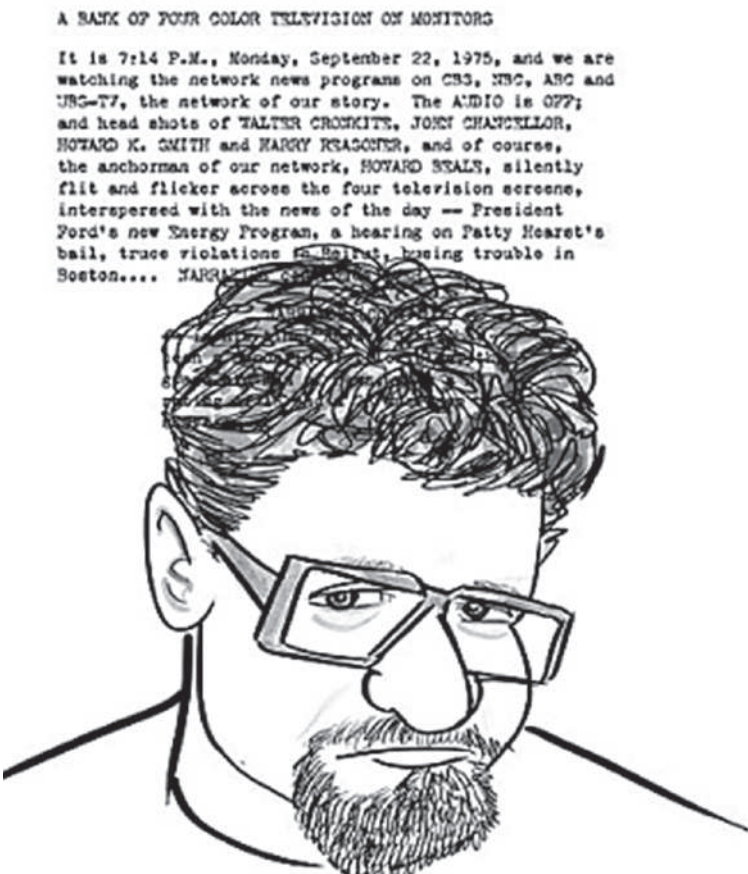
Бар өмірін кітаппен өткізген жазушы Нью-Йорктегі қат-қабат шаралардың арасынан кітап дүкеніне бас сұғуға да уақыт тауып, екі кітап сатып алған.

АЗАТ ӨНЕР АЙШЫҚТАРЫ

Драматург Әуезовтің қай елге барса да міндетті түрде ат басын тірейтін тағы бір жері — театр. Ол: «Нью-Йоркте театрлар аз емес екенін арнайы атай кету керек. Бір күнгі кешкі газеттегі жарнамаларға қарағанда, Нью-Йорктегі театрлар саны отыздың ішіне жететінін оқыдым», — деген сөздері оның театр туралы мағлұматтарды қыл аяғы газеттегі жарнамалардан да іздеп жүріп отытынын көрсетеді. Әрі қарай: «Бродвейдің бір өзінің бойында талай белгілі театр бар көрінеді... Биыл халық әсіресе көп баратын екі спектакльді екі театрдан өзін көрдім», — деп жазады. Соның бірі драматург Пэдди Чаефскидің «Оныыншы адам» драмасы екен.

Бұл — америкалық қоғамда көп мақталып, ұзақ жылдар сахнадан түспеген спектакль. Чаефски мұны еврей жазушысы Семен Ан-скийдің (шын аты-жөні — Шлойме-Занвл Раппопорт) ХХ ғасыр басында жарық көрген еврей драматургиясының үздік туындыларының бірі деп баға-ланған «Диббук» пьесасының негізінде жазып, ондағы оқиғаларды амери-калық көрерменге бейімдеген.

Арзан күлкіге құрылған «Оныыншы адам» Әуезовке ұнамаған. Ол:

П. Чаефскиге арналған шарж

«Спектакль күлдіргі болғанмен, жазушылық соншалық терең табыстай боп танымады. Күлкісі жеңіл, адам басындағы күй жайы, тартысы үстірт, жеңілдей келіп, күлкісінің көбі ерсі, қайшы жайларды оқыстан тоғыстыру себебінен туады», — деп қайткен күнде күлкі шақыру үшін жазылған, арқауы бос, характерлер қактығысы қолдан жасалған дәлдіріш драманың тас-талқанын шығарады. «Шынға келіп, ойға салғанда бұл спектакльдің күлкісі де, тартысы, бар болмысы да адамның көркем келісті шындықтан туған күлкі емес, көпшілікті зорлап, қытықтап күлдіргендей. Әр алуан ерсілікпен күлдіруге арналған», — деп одан әрі шүйліге түседі.

Күнделіктегі жазбасында Мұхан пьесаны одан әрі сүмірейтіп: «Пьеса нашар — күлкі болғанмен, «Хохма

одессита» күлкісіымағы», — деп автордың сыбағасын оңдырмай береді.

Комедия жанрының табиғатын терең зерттеп, өзі де әлі күнге дейін қазақ театр сахналарының төрінде келе жатқан «Айман-Шолпандай» саф туындыны дүниеге әкелген Әуезовке «көпшілікті зорлап, қытықтап» күлдіретін «орынсыз ыржаң, болымсыз қылжан» ұнамаған.

Әуезов «әсерлерде» Пэдди туралы пікірін іркіп қалған. ХХ ғасырдың ортасында Америкада теледидар өркен жайғанда көгілдір экраннан түспеген арзанқол фильмдер жасаумен айналысқан Чаефски қатарынан үш мәрте «Оскар» сыйлығын алыпты.

Ресейден келген еврей эмигрант-тары әулетінен шыққан Чаефскидің шығармалары ғана емес, өзі де Әуезовке аса ұнай қоймапты. Оның Кеңес Одағында болған кезіндегі тындырғаны жайлы күнделік беттерінде: «Ол мақтан, менмен, кеке-сінге толы адам тәрізді. Мен впечат-ление, очерк жазбайым, ол өз маманының ісі дейді. Кейін тек мас бөлумен өткіздік. Түк біле қойғамыз жок дейді», — деп желқуар жазушыны іреп алады.

Пэддидің Кеңес Одағын ұнатпағанның өзінде Мәскеу сияқты үлкен қаладағы өзіндік дәстүрі бар Үлкен театр, МХАТ, «Современник», Вахтангов атындағы театр, тағы басқа өнер ордаларының бірде-біріне бас сұқпай, бар уақытын орыс арағына бөтумен өткізудің дарақшылығына бейім.

Шындығында, төңкеріске дейінгі орыс театры мен әдебиетінің үлгі аларлықтай өзіндік мектебі болды. Орыстың ең әйгілі драматургі Чехов әлі күнге дейін әлемде Шекспирден кейін ең көп қойылатын қаламгерлер қатарында. Чаефски туралы ойын өрбіте түскен Әуезов ресми ортада көп айта бермейтін социалистік реализм туралы өзгеше пікірін де ортаға салыпты. Ол: «Чаефски, Толстой, Достоевский, Горький — бәрі-бәрі, түгел орыс әдебиеті реализм. Реализм — соцреализм де сол — түк айырмасы жоқ. Мен Чеховша жазам», — дейді. Демек, Әуезов соцреализмді кеңес әдебиеттанушылары жазып жүргендей, социалистік өмірдің артықшылықтарын көрсететін дербес ағым ретінде ғана қарастырмаған, оны өмір шындығын өнер туындысына айналдыратын реализмнің өзгеше бір түрі деп қабылдаған және отызыншы жылдардағы шығармаларында дәл осы ұстанымды басшылыққа алған. Оның «Абай жолындай» алып эпопеясынан Мәскеу мен Алматының әсіреқызыл сыншылары саясат үшін мәжбүрлеп қостырған «қыстырмаларды» алып тастар болсақ, соцреализмге еш қатысы жоқ өмір шындығына түндырылған, тұғырлы, ғұмырлы, реалистік

(Жалғасы бар)

АЙМАҚ

1 ҚАЗАН 2026 | БЕЙСЕНБІ

ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ӘРІПТЕСТІКТІҢ ЖАҢА ЖОБАСЫ

Түркістанда Қазақстан – Қытай инвестициялық әріптестігінің нақты нәтижесі көрініс тапты. Нәтижесінде Түркістан облысында синтетикалық аммиак пен карбамид өндіретін ірі зауыттың құрылысы басталды.

Назгүл НАЗАРБЕК,
Түркістан облысы

Түркістан өңірінің экономикалық дамуында жаңа индустриялық кезең қалыптасып келеді. Кейінгі жылдары облыста инвестиция тарту, өндіріс орындарын ашу, ауыл шаруашылығы өнімдерін терең өңдеу және өңірлік экономиканы әртараптандыру бағытындағы жұмыстар жүйелі сипат алды. Енді осы қатарға агрохимия саласындағы ірі жоба қосылды.

Сауран ауданындағы арнайы экономикалық аймақта синтетикалық аммиак пен карбамид өндіретін зауыттың іргетасы қаланды. Жобаның құны – 200 миллион АҚШ доллары. Кәсіпорын толық қуатына шаққанда жылына 250 мың тонна синтетикалық аммиак және 300 мың тоннаға жуық карбамид өндіретін болады. Өндіріс іске қосылған кезде 300 жаңа жұмыс орны ашылады. Жобаның стратегиялық маңызы оның өндірістік көрсеткіштерімен ғана шектелмейді. Бұл – Қазақстанның аграрлық секторына қажетті

Сауран ауданындағы арнайы экономикалық аймақта синтетикалық аммиак пен карбамид өндіретін зауыттың іргетасы қаланды. Жобаның құны – 200 миллион АҚШ доллары. Кәсіпорын толық қуатына шаққанда жылына 250 мың тонна синтетикалық аммиак және 300 мың тоннаға жуық карбамид өндіретін болады.

манызды өнімдерді ішкі нарықта өндіруге, импортқа тәуелділікті азайтуға және ауыл шаруашылығы үшін қажетті тыңайтқыштардың тұрақты қорын қалыптастыруға бағытталған қадам.

Зауыт құрылысының басталуы Қазақстан мен Қытай арасындағы инвестициялық ынтымақтастықтың өңірлік деңгейдегі нақты нәтижесін де көрсетеді. 25 қыркүйекте Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың қатысуымен өткен Қазақстан – Қытай инвестициялық форумы барысында елімізде бірқатар жаңа жобаны іске асыру жөніндегі келісімдерге қол қойылған болатын. Арада көп уақыт өтпей, сол келісімдердің бірі Түркістан облысында нақты өндірістік жобаға ұласып отыр.

Іргетас қалау рәсіміне Түркістан облысының әкімі Нұралхан Көшеров, жобаның инвесторы Чжан Цихай, компания өкілдері, сала мамандары және қоғам өкілдері қатысты. Облыс әкімі өз сөзінде жаңа кәсіпорынның өңірдің индустриялық әлеуетін арттырудағы маңызын атап өтті.

— Бүгін біз Түркістан облысының индустриялық дамуы үшін айрықша маңызы бар жаңа өндірістік жобаның негізін қалап, өңірдің өнеркәсіптік әлеуетін жаңа деңгейге көтеруге бағытталған маңызды қадам жасап отырмыз, — деді Нұралхан Көшеров.

Ол Мемлекет басшысы өңдеу өнеркәсібін күшейтуге, отандық өндірісті дамытуға және импортқа тәуелділікті төмендетуге ерекше мән беріп келе жатқанын атап өтті. Түркістан облысында іске асырылып жатқан жаңа жоба — осы міндеттердің нақты жүзеге асуының бір көрінісі.

Айта кетейік, Түркістан облысының ерекшелігі оның аграрлық әлеуетінің жоғары болуында. Өңір еліміздің ауыл шаруашылығы өнімдерін

жоба жүзеге асырылып келеді. Соның ішінде Отырар ауданы мен Түркістан қаласында мақтаны жинаудан бастап оны терең өңдеуге, жіп пен дайын тоқыма өнімдерін шығаруға дейінгі мақта-тоқыма кластері қалыптасты. Ендігі маңызды бағыттардың бірі — ауыл шаруашылығына қажетті ресурстардың өзін өңірде өндіру. Тыңайтқыш өндіретін жаңа зауыттың іске қосылуы осы міндетті шешуге мүмкіндік береді.

Синтетикалық аммиак пен карбамид — ауыл шаруашылығында кең қолданылатын негізгі өнімдердің бірі. Олардың отандық өндірісінің жолға қойылуы аграрлық сектордың қажеттілігін тұрақты қамтамасыз етуге, логистикалық тәуекелдерді азайтуға және ішкі нарықтағы ұсынысты арттыруға ықпал етеді. Осы тұрғыдан алғанда, Сауран ауданындағы жоба Түркістан облысының аграрлық өңірден агроөнеркәсіптік өндіріс пен химия өнеркәсібін ұштастыратын жаңа экономикалық орталыққа айналу бағытын айқындай түседі.

Түркістан — Орталық Азия нарықтарына шығуға мүмкіндік беретін, көлік-логистикалық байланыстары қалыптасып келе жатқан өңір. Мұндай әлеует шетелдік инвесторлар үшін де, отандық бизнес үшін де жаңа мүмкіндіктер қалыптастырады. Қытаймен инвестициялық байланыстардың тереңдеуі осы мүмкіндіктерді жаңа деңгейге шығарып отыр. Екі ел арасындағы келісімдер енді тек ауқымды форумдар мен ресми кездесулер шеңберінде қалып қоймай, өңірлердегі нақты өндірістерге айналуда. Түркістан облысында жүзеге асып жатқан агрохимиялық жоба соның бір мысалы.

Түркістанның бұл үдерістегі орны да ерекше. Тарихи тұрғыдан түркі әлемінің рухани орталығы саналатын өңір бүгінде экономикалық және инвестициялық байланыстарды дамытуға бағытталған жаңа баымалардың да маңызды алаңына айналып келеді. Бұл облыстың өңірлік көшбасшылық рөлін жаңа мазмұнмен толықтырады.

Бүгінде Түркістан облысы үшін негізгі міндеттердің бірі — инвестиция көлемін арттырумен қатар оның сапасын көтеру. Яғни капитал нақты өндіріс орындарына келіп, жаңа технология әкеліп, жергілікті кадрлардың әлеуетін арттырып, қосылған құнды өңірдің өзінде қалыптастыруы қажет. Қазақстан — Қытай арасындағы келісімдердің өңірлік деңгейдегі нақты нәтижесі ретінде бұл жоба Түркістанның жаңа индустриялық келбетінің қалыптасуына өзіндік үлес қоспақ.

«Көкшетау» мемлекеттік ұлттық табиғи паркінің республикалық мемлекеттік мекемесі өткізілген тендерлердің нәтижелері бойынша төмендегіні хабарлайды. Арықбалық филиалы № 11 лот — «№4 Эко-конақүй» құрылыс объектісі, жер учаскесінің ауданы — 10,5 га. Орналасқан жері — «Қарауылтөбе» орманшылығы, 53-орам, 12, 18, 48, 49 телімдер. Тендер жеңімпазы — «Тренинг-консалтинговый центр Business PRO+» ЖШС. № 15 лот — «№5 Эко-конақүй» құрылыс объектісі, жер учаскесінің ауданы — 14,3 га. Орналасқан жері — «Қарауылтөбе» орманшылығы, 10-орам, 7, 8, 9, 13, 14, 15, 16, 17, 19 телімдер. Тендер жеңімпазы — «Алматы Менеджмент Университеті» ББҰ. № 50 лот — «№7 Эко-конақүй» құрылыс объектісі, жер учаскесінің ауданы — 16,0 га. Орналасқан жері — «Қарауылтөбе» орманшылығы, 10-орам, 7, 8, 9, 13, 14, 16, 17 телімдер. Тендер жеңімпазы — «CityLife Astana» ЖШС. Шалқар филиалы № 30 лот — «№4 Эко-конақүй» құрылыс объектісі, жер учаскесінің ауданы — 0,5 га. Орналасқан жері — Ақан сері атындағы орманшылық, 45-орам, 25, 63, 66 телімдер. Тендер жеңімпазы — «ЕК-2050» ЖШС. № 35 лот — «№1 Автокараванинг» құрылыс объектісі, жер учаскесінің ауданы — 2,0 га. Орналасқан жері — Шалқар орманшылығы, 2-орам, 3, 4, 5, 9 телімдер. Тендер жеңімпазы — «ABSOLUTPVC» ЖШС. № 48 лот — «№6 Эко-конақүй» құрылыс объектісі, жер учаскесінің ауданы — 4,25 га. Орналасқан жері — Ақан сері атындағы орманшылық, 45-орам, 22, 23, 52, 63, 66 телімдер; 46-орам, 2, 86 телімдер. Тендер жеңімпазы — «BidashСтрой» ЖШС. № 53 лот — «Туристік кешен» құрылыс объектісі, жер учаскесінің ауданы — 5,0 га. Орналасқан жері — Ақан сері атындағы орманшылық, 45-орам, 27, 36 телімдер. Тендер жеңімпазы — «Алматы Менеджмент Университеті» ББҰ. Зеренді филиалы № 18 лот — «№1 Эко-конақүй» құрылыс объектісі, жер учаскесінің ауданы — 113,3 га. Орналасқан жері — Зеренді орманшылығы, 43-орам, 1-24, 26-34 телімдер; 267-орам, 13, 43 телімдер. Тендер жеңімпазы — «Altyntau Kokshetau» АҚ. № 33 лот — «№1 Глэмпинг» құрылыс объектісі, жер учаскесінің ауданы — 6,3 га. Орналасқан жері — Зеренді орманшылығы, 267-орам, 23, 24, 25, 26, 30, 31, 40 телімдер. Тендер жеңімпазы — «Кокше Орман-2013» ЖШС. № 49 лот — «№2 Эко-конақүй» құрылыс объектісі, жер учаскесінің ауданы — 2,7 га. Орналасқан жері — Зеренді орманшылығы, 87-орам, 1, 2, 3, 4, 6, 9, 16 телімдер. Тендер жеңімпазы — «BidashСтрой» ЖШС.	Республиканское государственное учреждение «Государственный национальный природный парк «Кокшетау», по результатам проведенных тендеров сообщает следующее Арықбалыкский филиал Лот №11 — объект строительства «Эко-отель №4», площадь участка — 10,5 га, местонахождение — лесничество «Қарауылтөбе», квартал 53, выдела 12, 18, 48, 49. Победитель тендера — ТОО «Тренинг-консалтинговый центр Business PRO+». Лот №15 — объект строительства «Эко-отель №5», площадь участка — 14,3 га, местонахождение — лесничество «Қарауылтөбе», квартал 10, выдела 7, 8, 9, 13, 14, 15, 16, 17, 19. Победитель тендера — УО «Алматы Менеджмент Университет». Лот №50 — объект строительства «Эко-отель №7», площадь участка — 16,0 га, местонахождение — лесничество «Қарауылтөбе», квартал 10, выдела 7, 8, 9, 13, 14, 16, 17. Победитель тендера — ТОО «CityLife Astana». Шалкарский филиал Лот №30 — объект строительства «Эко-отель №4», площадь участка — 0,5 га, местонахождение — лесничество им.Ақан сері, квартал 45, выдел 25, 63, 66. Победитель тендера ТОО «ЕК-2050». Лот №35 — объект строительства «Автокараванинг №1», площадь участка — 2,0 га, местонахождение — Шалкарское лесничество, квартал 2, выдела 3, 4, 5, 9. Победитель тендера — ТОО «ABSOLUTPVC». Лот №48 — объект строительства «Эко-отель №6», площадь участка — 4,25 га, местонахождение — лесничество им.Ақан сері, квартал 45, выдела 22, 23, 52, 63, 66, квартал 46, выдела 2, 86. Победитель тендера — ТОО «BidashСтрой». Лот №53 — объект строительства «Туристский комплекс», площадь участка — 5,0 га, местонахождение — лесничество им.Ақан сері, квартал 45, выдела 27, 36. Победитель тендера — УО «Алматы Менеджмент Университет». Зерендинский филиал Лот №18 — объект строительства «Эко-отель №1», площадь участка — 113,3 га, местонахождение — Зерендинское лесничество, квартал 43, выдела 1-24, 26-24, квартал 267, выдела 13, 43. Победитель тендера — АО «Altyntau Kokshetau». Лот №33 — объект строительства «Глэмпинг №1», площадь участка — 6,3 га, местонахождение — Зерендинское лесничество, квартал 267, выдела 23, 24, 25, 26, 30, 31, 40. Победитель тендера — ТОО «Кокше Орман-2013». Лот №49 — объект строительства «Эко-отель №2», площадь участка — 2,7 га, местонахождение — Зерендинское лесничество, квартал 87, выдела 1, 2, 3, 4, 6, 9, 16. Победитель тендера — ТОО «BidashСтрой».
---	--

Сатып алуды ұйымдастырушы: Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық казак-түрік университеті (бұдан әрі — Университет). Мекенжайы: Түркістан қаласы, Б.Саттарханов даңғылы, №29В мекенжайда орналасқан. Байланыс телефоны: +7(7253) 36-36-36, +7(7253) 36-36-62. Сатып алу әдісі: Университеттің «Сатып алу және сату» регламентінің (бұдан әрі — Регламент) 23-бабы f-тармағы тәсілімен Университетке қарасты №1, №2 жатақхана ғимараттарын, Орталық асхана мен Тұран жатақханасын, №7 оқу ғимаратын және Яссы қонақүйін, 2026-2027 жылғы жылу маусымына дайындау, сонымен қатар қыс айларында жылу сапасын жақсарту мақсатында 3 (үш) дана жылу қазандықтарын сатып алу. Сатып алуға қатысу шарттары: Жұмыстарды орындау мерзімі 7 күнтізбелік күн. Сатып алуға қатысушылар Университет Регламенттінің 10-бабына сай баға ұсыныстарымен бірге төмендегі құжаттарды ұсыну қажет. - Әлеуетті өнім берушінің қаржылық жағдайы туралы банктен алған анықтамасы (құжаттары); - Әлеуетті өнім берушінің бухгалтерлік балансы немесе оның талап етілген бөлімдері, егер жок болса, оған теңестірілген өзге де құжаттары, тауар жеткізу саласындағы соңғы 3 жылғы тәжірибесін растайтын құжаттары; - Кәсіби және техникалық біліктіліктерін анықтау үшін келесі құжаттарды тапсыру талап етіледі: әлеуетті өнім берушінің заң талаптарына сәйкес тиісті құзыретті органдарға тіркелгені туралы анықтамасы. - Баға ұсыныстарын беру кезеңінде ҚҚС төлеуші болып табылған жағдайда ҚҚС төлеуші екендігін растайтын құжаттарын қоса ұсына отырып, баға ұсыныстарының шегінде ҚҚС қоса есептеп ұсыну қажет. - Әлеуетті өнім берушінің өндіруші зауыттың ресми дистрибьютері не дилер екенін растаушы құжаттарын ұсынуы қажет. Бұл өз кезегінде сатып алынатын қазандықтардың дұрыс, сапалы монтаждау, іске қосу жұмыстарының кепілі болып табылады; - Өткізілетін сатып алудың нысаны болып табылатын жұмысты орындау үшін қажетті материалдық-техникалық ресурстарының бар екендігін растайтын құжаттары немесе тауарлардың сапа сәйкестігіне көз жеткізу мақсатында олардың каталогтары және төлқұжат немесе пайдалану жөніндегі нұсқаулық, фотосуреттері; - Өтінімді қамтамасыз ету мақсатында әлеуетті өнім беруші ұсынған жалпы сомасының кем дегенде 5%-ы мөлшеріндегі қаражатын төмендегі реквизиттерге енгізуі қажет; Тапсырыс беруші: «Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық казак-түрік университеті» мекемесі, Түркістан облысы, Түркістан қаласы, Б.Саттарханов даңғылы, 29В, БСН 990440008043, HSBKZZKX KZ436010291000010707, Кбе 16, «Қазақстан ХалықБанкі» АҚ. Сатып алынатын жұмыстардың тізімін (қосымша) http://ayu.edu.kz сайтының хабарландыру парақшасынан және/немесе Түркістан қаласы, Б.Саттарханов даңғылы, 29В мекенжайда орналасқан Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық казак-түрік университеті, Ректорат ғимараты, 203-кабинеттен алуға болады. Сатып алуға өтінімді өткізу орны және уақыты: Сатып алуға қатысуға баға ұсыныстары арнайы конвертке салынып, тізімделіп, паракшалар бауланып, нөмірленген түрде мөр басылып, хабарландыру жарияланған уақыттан бастап 7 күнтізбелік күн ішінде Түркістан қаласы, Б.Саттарханов даңғылы, 29В мекенжайда орналасқан Қ.А.Ясауи атындағы казак-түрік университеті, Ректорат ғимараты, 203-кабинетте қабылданады. Комиссия отырысы болатын күні және уақыты: 05.10.2026 ж. (12:00), 201-кабинет.

1 ҚАЗАН 2026 | БЕЙСЕНБІ

Молдияр ЕРГЕБЕКОВ, өнертанушы, медиа зерттеуші:

Кейінгі жылдары қазақ киносының жанрлық шекарасы кеңейіп, көрермен талғамында да өзгеріс байқала бастады. Бұрын комедиялар басымдық танытқан отандық кино нарығында қазір драма мен хоррор бағытындағы туындылар да көптің ықыласына ие. Дегенмен қазақ киносының бүгінгі беталысы тек кассалық табыспен өлшенбесе керек. Экранда қоғамның шынайы келбеті қаншалықты көрініс тауып жүр? Кинодағы әйел мен бала бейнесі қалай өзгерді? Неліктен балаларға арналған төл туындылар әлі де тапшы? Отандық киноға әлеуметтанулық көзқарас қаншалықты қажет? Таяуда біз осы және өзге де мәселелер төңірегінде өнертанушы, медиа зерттеуші Молдияр Ергебековпен әңгіме өрбіткен едік.

ҚАЗАҚ КИНОСЫНА ӘЛЕУМЕТТАНУЛЫҚ КӨЗҚАРАС ЖЕТІСПЕЙДІ

— Бір кездері қазақ киносына қатысты негізгі сын «комедия тым көп» дегенге тірелетін. Бірақ 2025 жылы касса жинаған он отандық фильмнің ішінде бес комедиямен қатар төрт драма мен бір хоррор қатар тұр. Бұл нарықтың үйреншікті жанрдан біртіндеп алыстап келе жатқанын білдірмей ме?

— Иә, кейінгі жылдары драмалар, тіпті хоррор жанрындағы фильмдер де ең көп көрілетін туындылардың қатарына қосыла бастады. Менінше, бұл — нарықтың емес, ең алдымен, көрерменнің көрсеткіші. Қазір елімізде кино сыны да жақсы дамып келеді. Соның әсері киногерлерге де тиіп, нәтижесінде әлдеқайда сапалы фильмдер түсіріле бастады. Сәйкесінше, сапалы туындыларға деген сұраныс та артып келеді деп ойлаймын. Дегенмен бұл фильмдерге айтылатын сын да аз емес. Әсіресе киногерлеріміздің ең үлкен кемшілігінің бірі — әлеуметтанулық көзқарастың жетіспеуі. Біз айтып отырған ең көп көрілген драма және хоррор жанрындағы фильмдерден де осы олқылық анық байқалады, яғни қоғамға әлеуметтанулық тұрғыдан қарау, әлеуметтік құбылыстарды тереңірек түсіну жетіспейді. Соған қарамастан, мұны да отандық киноның даму жолындағы бір баспалдақ, ілгерілеудің көрсеткіші деп бағалаймын.

— Осыған дейінгі фильмдерге мән беріп қарасак, 80-90 жылдарға тән таптаурын кеңестік көзқарастардың кейбір элементтерін көруге болады. Ал қазір ше? Ауыл адамы, қала жастары, әйелдер мен балалар бейнесі экранда стереотипсіз көрсетіліп жүр ме?

— Ең алдымен, балалар бейнесіне тоқталайын. Балалар біздің фильмдерімізде жоқтың қасы. Бар болған күннің өзінде көбіне стереотиптік көзқарас тұрғысынан бейнеленеді. Дәлірек айтсақ, олар тәрбиеленуі, қадағалануы, үнемі бақылауда ұсталуы тиіс тіршілік иелері ретінде ғана көрсетіледі. Ал әйелдер образына келсек, олардың кинодағы бейнесі біршама өзгеріп, жақсарып келе жатқан сынайлы көрінеді. Мұны әйел режиссерлердің кино әлеміне белсенді араласа бастауымен байланыстырамын. Әсіресе әйел режиссерлер таспалаған фильмдердегі әйел бейнесі әлдеқайда жақсы ашылып, жеке тұлға ретінде қалыптаса бастаған сияқты. Мәселен, көпшілікке танымал фильмдер тұрғысынан қарастырсақ, «Ыстық ұя» туындысын айтуға болады. Қателеспесем, фильм Дариға Бадықованың сценарийі негізінде түсірілді, продюсерлік шаруаны да өзі атқарды. Кинода продюсерлер де — режиссерлермен қатар өте маңызды тұлғалар. Осы фильмнің өзінен әйел бейнесінің жай ғана бейне емес, өзіндік мінезі, болмысы бар кейіпкерге, жеке тұлғаға айналғанын көреміз. Сондықтан бұл тұрғыда біршама ілгерілеу бар деп білемін. Тағы бір атап өтерлік жағдай, әйелдер болуы тиіс фильмдерде олардың бейнесін көрмейміз, өкінішке қарай. Мысалы, таяуда үлкен экранға жол тартып, көпшіліктің мақтауына ие болып жатқан «Қара алтын» фильмін алайық. Онда бас кейіпкердің әйелін мүлде көрмейміз деуге болады. Жағымсыз кейіпкер оның кішкентай итіне қатысты әрекет жасап, өзін бала-шағасымен қорқытқан тұста ғана әйелінің жылағанын көреміз. Фильмде әйел бейнесі қайғыны, драманы жеткізудің бір құралы ретінде ғана алынған. Оның жеке тұлғалық болмысы мүлдем ашылмаған. Әйелі күйеуіне қалай ықпал етті, қиын сәтте оған қандай қолдау көрсетті, бас кейіпкер үлкен қысымға тап болған кезде жанынан табылып, қалай демеу болды? Фильмде мұның ешқайсысы көрсетілмейді. Бар назар Қасымның өзіне аударылған. Ол қандай керемет әке, қандай керемет бизнесмен, атадан қалған мұраны іздеуші, жоктаушы ретінде бейнеленген. Осылайша, өзі болып, өзі толған бір адамды идеалдандырып жіберген. Өкінішке қарай, бұл да біздің фильмдерімізде әлі күнге дейін әлеуметтанулық көзқарастың жетіспейтінін аңғартады.

— Қазақ киносында әлі де экранизацияланбаған қандай әлеуметтік тақырыптар бар? Дәл осы мәселелердің экранда сирек көрсетілуіне не себеп? Режиссерлердің батылы жетпей ме, әлде көрерменнің өзі мұндай киноны көргісі келмей ме?

— Қазақ киносында көрсетілмей жүрген тақырып көп. Солардың ең бастысы балалар тақырыбы деп ойлаймын. Біз қазақ тілі туралы айтамыз, болашақ жайында сөз қозғаймыз. Бірақ сол болашағымызды, қазақ тілінің келешегін қалыптастыратын — бүгінгі балалар. Ал біз сол балаларға арналған контентті өте аз жасап жүрміз. Көбіне экономикалық, коммерциялық пайда әкелетін дүниелерге басымдық береміз. Соның нәтижесінде балаларымыз өзге тілдердегі медиаконтентті тұтынып жүр. Соның бірі — кино. Бізде балаларға арналған туындылар жоқтың қасы.

Қазір кино әлемінде актерлік шеберлік шыңдалып келе жатқан тәрізді. Театрға тән ойнау мәнерінен біртіндеп алыстай бастадық деп ойлаймын. Мысалы, «Қара алтын» фильмін алсақ, басты кейіпкер расында да рөлін өте сәтті сомдаған.

Мәселен, кейінгі жылдары жасөспірімдер бейнесі арқылы көзге түскен фильмнің бірі — «ДШ ағай». Бірақ бұл — балаларға арналған фильм емес, балалар жайындағы фильм. Нақтырақ айтқанда, жасөспірімдер туралы түсірілгенімен, фильм жасөспірімдердің өзіне арналмаған. Менінше, қазір қазақ киносында жетіспей жүрген ең негізгі дүниенің бірі — осы балаларға арналған фильмдер. Өкінішке қарай, біз мұндай туындыларды әлі де қазақ киносынан көре алмай отырмыз. Қазақ киносы да, қазақ медиасы да балаларды ұмытты.

— Осыдан бірнеше жыл бұрын бір сұхбатыңызда «Қазіргі фильмдерде қоғамдық шындық бар, бірақ актерлік шеберлікте шынайылық жоқ» деп айтқан едіңіз. Қазір де осы пікірдесіз бе?

— Қазір кино әлемінде актерлік шеберлік шыңдалып келе жатқан тәрізді. Театрға тән ойнау мәнерінен біртіндеп алыстай бастадық деп ойлаймын. Мысалы, «Қара алтын» фильмін алсақ, басты кейіпкер расында да рөлін өте сәтті сомдаған. Қазір театрдан киноға ауысып, фильмдерге түсіп жүрген актерлер көп. Олар да кино мен театрдың арасындағы айырмашылықты түсіне бастаған сияқты. Соның нәтижесінде әлдеқайда табиғи ойнайтын актерлеріміз пайда болып жатыр. Дей тұрғанмен, әлі де болса театрға, театрдың ережелеріне сүйенетін, содан пана іздейтін актерлеріміз де, фильмдеріміз де

жоқ емес. Жакында «Ана» деген фильмді көрдім. Бастан-аяқ құлды бір театр спектаклін фильмге айналдырып түсіргендей әсер қалдырды. Әрине, мұндай фильмдер қазақ киносының тарихында болған. Мәселен, Шәкен Аймановтың бәріміз білетін, Қозы Көрпеш пен Баян сұлудың махаббат хикаясына негізделген «Махаббат туралы аңыз» фильмі. Бұл — Ғабит Мүсіреповтің «Қозы Көрпеш — Баян сұлу» пьесасы бойынша түсірілген фильм-спектакль. Ол кездері қазақ киносының ахуалы енді ғана аяққа тұрып келе жатқан заман болатын. Тіпті аяққа да тұрмаған, әлі еңбектеп жатқан кезеңі еді. Фильм соғыстан кейінгі жылдары түсірілді. Сондықтан оның эстетикасының театрға тән болуы заңды. Ал қазіргі уақытта мұндай фильмдердің түсірілуін, өкінішке қарай, түсіне алмаймын. Театрдан келген өнер майталмандары бар. Мен ол кісілерді өз ісінің хас шеберлері деп бағалаймын. Бірақ театр сахнасында шеберлік танытқан актердің кинода да сол деңгейде өнер көрсетуі үшін әлі де көп тер төгуі қажет деп санаймын.

— Жаңа буын режиссерлерінің алғашқы жұмыстарын көрсетіп, жаңа есімдерді танытатын алаңдардың бірі — Baïqonyr Film Festival. Осы фестивальден шыққан таланттар қазақ киносына тың тақырыптар әкеле алды ма?

— «Байқоныр» кинофестивалі — еліміздегі қысқаметражды фильмдер үшін өте маңызды платформа. Әрине, толықметражды фильмдер үшін де маңызы зор. Дегенмен фестиваль қаншалықты киноның өзіндік базары болғанымен, оның басты міндеті мұнымен шектелмейді. Фестиваль — көрерменді кино индустриясына қатысуға шақыратын, киноға баулитын, оның эстетикалық талғамын арттыруға ықпал ететін

маңызды іс-шара. Сондықтан мен «Байқоныр» болсын, кез келген кинофестиваль болсын, ең алдымен, нарық ретінде емес, көрерменнің эстетикалық талғамын қалыптастыратын, оның денгейін көтеретін мәдени алаң ретінде бағалаймын. Кинофестивальдердің қоғамға, халыққа тигізетін ең үлкен пайдасы да осы. Ал «Байқоныр» кинофестивалінен кейін танылып, кәсіби жолын жалғастырып жүрген біршама режиссерлер бар. Сонымен бірге питчингтерге қатысып, жаңа жобаларды жүзеге асыруға талпынып жүрген киногерлерді де білемін. Бұл тұрғыдан фестивальдің жас режиссерлер үшін маңызы айрықша.

— Әңгімеңізге рақмет!

Сұхбаттасқан
Алтынай БАУЫРЖАНҚЫЗЫ

АР МЕН ТІРШІЛІК АЙҚАСЫ

Астана қаласы әкімдігінің Музыкалық жас көрермен театры көрермен назарына Рахымжан Отарбаевтың «Ақ мұнар» әфсанасы негізінде сахналанған жаңа қойылымын ұсынды. Премьера қатарынан екі күн қойылды. Сахналық нұсқасын жасаған әрі режиссері – Нұрлыгүл Ғалымжанқызы.

Қойылым екі эскимос Айнан мен Емронның тағдыры арқылы өрбиді. Янрақыннат мекеніне қарай жолға шыққан жолаушылар сапар барысында бағытынан адасып, дүлей боранның құрсауында қалады. Адам мен табиғат бетпе-бет келген осы бір сәтте тіршілік үшін күрестің шынайы салмағы сезіледі. Олардың шанасын сүйреген иттердің жетекшісі Ақ ит суық пен ауыр жолға шыдамай мерт болады. Осы оқиға қос кейіпкердің өмірге, өлімге, мейірімге және адамдық қасиетке деген көзқарасын айқындайтын басты түйінге айналады.

Емрон үшін ең маңыздысы — тірі қалу. Ол қалған иттерді аман алып қалу үшін өлген Ақ итті азық ету керек деп есептейді. Ал Айнан мұны адамгершілікке сыймайтын қатыгездік деп қабылдайды. Оның ұғымында Ақ ит — жай ғана жануар емес, жол серік, сенім артқан тіршілік иесі, құрметке лайық рухани бейне. Сондықтан ол Ақ итті құрметпен жерлемейінше немесе ағаш басына байламайынша, бұл мекеннен кетуден бас тартады. Осы тұста сахнадағы тартыс жай ғана ақн адамның дауына емес, адамзатқа ортақ мәңгілік сауалға ұласады: тірі қалу үшін адам өз арынан аттай ала ма? Аштық, суық, қауіп пен үрей қысқан шақта адам бойындағы мейірім, жанашырлық, ұят, жауапкершілік секілді құндылықтар қай деңгейде сақталады? Қойылымның негізгі салмағы да осы сұрақтар төңірегінде шоғырланған.

Рахымжан Отарбаев шығармаларына тән терең психологиялық иірім, астарлы ой, адам табиғатын жалаң үгітсіз-ақ танытатын көркемдік қуат «Ақ мұнарда» сахналық шешім арқылы жаңаша тыныс алады. Мұнда сыртқы боран мен ішкі боран қатар жүреді. Бірі табиғаттың ызғары болса, екіншісі — адамның өз ішіндегі ар мен амалдың, мейірім мен мұқтаждықтың, рух пен тәннің тартысы.

Спектакль көрерменді дайын жауапқа жетелемейді. Керісінше, әркімнің өз ішіне үңілуіне мүмкіндік береді. Адамды жануардан ерекшелейтін сана мен ақыл десек, сол сана қиын сәтте қандай тандау жасайды? Адам баласы тіршіліктің қатал сынағында өзінің адамдық болмысын жоғалтпай қала ала ма? «Ақ мұнар» осы сауалдарды сахна тілімен сөйлетіп, көрермен жүрегіне салмақты ой қалдырады.

Сымбат БАУЫРЖАНҚЫЗЫ

АIQYN

Меншік иесі – «Айқын-Литер» ЖШС

Директор –
Талғат ЕШЕНҰЛЫ

Бас редактор –
Амангелді ҚҰРМЕТ

Гүлзина БЕКТАС –
Бас редактордың
бірінші орынбасары

Мадияр ТӨЛЕУ –
Шығарушы редактор

Елдар ҚАБА –
Секретариат меңгерушісі

АЙМАҚТАҒЫ ТІЛШІЛЕР:
Абзал АЛПЫСБАЙҰЛЫ –
Ақмола облысы
Алтынай БАУЫРЖАНҚЫЗЫ –
Алматы қаласы
Саятхан САТЫЛҒАН –
Жамбыл облысы
Әдебиет БЕЛГІБАЙҰЛЫ –
Қарағанды облысы
Назгүл НАЗАРБЕК –
Нәзгіл қаласы
Ерболат ЖАЛҒАСБАЙ –
Қызылорда облысы
Баян ЖАНҰЗАҚ –
Атырау облысы
Эльмира ЖҮРСІНБЕКҚЫЗЫ –
Абай облысы

«АЙҚЫН» ГАЗЕТІНІҢ
ЖАЗЫЛУ ИНДЕКСІ:

Кәсіпорындар,
мекемелер үшін – 15102
Зейнеткерлер,
соғыс ардагерлері үшін – 55102
Жеке жазылушылар үшін – 65102

ЖАРНАМА БӨЛІМІ:
8(701) 675-42-14, 8(7172) 72-95-31
reklam.aikyn@gmail.com

ЖАЗЫЛУ ЖӘНЕ ТАРАТУ БӨЛІМІ:
8(717) 804-61-32
podpiska.alt@gmail.com

Газет аптасына 3 рет шығады

Газет «Айқынның»
компьютер орталығында беттелді

ЖАЛПЫ ТАРАЛЫМЫ: 40 000

Тапсырыс №4796

Астана қ. «Медиа-холдинг «ERNUR» ЖШС
Сілеті көшесі 30,
тел.: 8(7172) 99-77-77
Алматы қаласы, «Алматы-Болашақ» АҚ
Мұқанов көшесі, 223 Б
Шымкент қ. «ERNUR-print» ЖШС,
Әлімқұлов көшесі 22,
тел.: 8(7252) 53-06-66, 54-07-47 ішкі 114,

РЕДАКЦИЯНЫҢ МЕКЕНЖАЙЫ:

010000, Астана қаласы, Қонаев көшесі, 12/1
Байланыс телефоны: Астана қ. (7172) 72-95-46
e-mail: aikyngazeti@gmail.com, aikyn_nurmedia@mail.ru

• Редакция авторлар мақаласы мен жарнама мазмұнына жауап бермейді.
• Авторлар қолжазбасы еңделмейді және кері қайтарылмайды.
• Көлемі үш компьютерлік беттен астам материалдар қабылданылмайды.
• «Айқын» жарияланған материалдарды көшіріп немесе өңдеп басу үшін редакцияның
жазбаша рұқсаты алынып, газетке сілтеме жасалуы міндетті.

Кезекші редактор –

Еркебұлан НҰРЕКЕШ